Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...гажанай 1921 оной ...риин 21-һээ гараха. | № 263 (18586) | 1990 оной ноябриин 16, пятница | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА ОРГАНИЗАЦИИН XXXV КОНФЕРЕНЦИ МҮНӨӨДЭР ХҮДЭЛМЭРЕЭ ЭХИЛХЭНЬ

РАД ЗОНОЙ ША ТУҺАДА

...д ороной коммунистнуудай дээдэ ехэ суглаанай хо- ...шатань мүнөөдэр Улаан-Үдэдэ эхилхэнь. Юу хэлэхэб, ...углаанууд урдань «ажалай, ниитын эдэбхиин һүр жаб- ...оршон байдалда» ээлжээтэ шууяан болоод үнгэрдэг

...е ондоо үе саг ерээ. Манай оронойтүүхэдэ онсо уд- ...ртай үйлэ хэрэг болоһон Октябриин хубисхалай да- ...бадахи ойе иимэ хүшэр хүндэ байдалда угтахабди, ...ы жэлнүүдтэ ушараагүй хэсүү шанга гасаланһаа гара- ...ы зам бэдэрхэбди гэжэ һаяхан лэ болотор ой ухаан- ...ыше ородоггүй һэм шуу.

...е бүхы обществодомнай хубилган шэнэдхэлгын хэрэ- ...һээр таба хахад жэл үнгэршэбэ. Ажабайдалыемнай ...жаруулхаар үргэн дэлисэтэйгээр соносхогдоһон энэ ...рэг бидэ бүгэдэндэ сүлөөтэ оршон байдалда ухаан ...ээ арюудхан, гаталһан замаа шүүмжэлхы ёһоор сэг- ...энэ зорилгонуудые хараалха арга олгоо. Теэд богони ...соо болохо гэжэ хүлеэгдэһэн хубилалтануудһай энэ ...дэ болсогүй. Хомор болсогүй юумэн үгы.

...е тэрэ арбан долоодохи ондо шэнэ социалис харгы ...элэн һунгажа, арад зонойтмнай арга шадалаараа, ойл- ...оо эршээ зангидан шармайһан, олон миллион хүнүү- ...оммунистнуудай, комсомолшуудай, партийна бэшэшье ...эй ами наһанайнь уг зорилго болоһон хэрэгые, тэрэ ...шуһата тэмсэлэй дүнгүүдые шоройдо худхажа хаяха ...хэдэг харата муухай этгээдүүд мүнөө бэеэ июухаа ...ой.

...алис уг зорилгодомнай зүрюу хэрэгүүдээ тэдэнэй эр- ...хуушан үе сагай харилсаануудые һэргээхэ хэрэгтэнь ...арти, тэрэнэй нэрэ хүндэ һаад хүргэнэ. Ушар тиимэ- ...жабайдалдамнай тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдэй түлөө ...оммунистнуудта тохожо, энэ хэсүү байдалые өөһэ- ...аша туһада һамбаашалхые хүсэгшэд олошорно.

...мүнөө үе сагай дутагдалнуудай түлөө парти зэмэтэй ...г болонхой. Теэд бүхы парти яагаад зэмэтэй байнаб! ...нь, бидэн шэнги ажал хүдэлмэреэ ёһотой һайнаар хэ- ...ронойнгоо хүгжэлтын хэрэгтэ үнэн сэхээр хандадаг ...уу мянгаад коммунистнууд юундэ зэмэтэй байна гээ- ...ди!—гэһэн асуудал һаяхан «Электромашина» заводой ...рилэгшэдтэй уулзалга дээрэ соностоо һэн. Тон, зүб ...н. Бүхы парти зэмэтэй бэшэ, харин алдуу гаргадаг ...хүтэлбэрилэгшэд социалис замаар хүгжэлтые өөрын- ...ээн бодолой хэмжээндэ элдэб аргаар тайлбарилдаг, ...тобшолол хэжэ, ямаршье үндэһэгүйгөөр бэелүүлхын ...й зорилгонуудые хараалдаг байһаниинь харамтай гэһэн ...эй үгэ[...]ниинь зүбтэй.

...лган шэнэдхэлгын жэлнүүд, КПСС-эй хорин наймада- ...эд эдэ бүхы асуудалнуудые үргэнөөр дэлбэлэн харуу- ...мүнөө манай бодото байдалда элдэб янзын хараа бо- ...й партинуудай мүндэлжэ, засагай түлөө тэмсэл эхилээд ...а. экономикодо ганса социалис шэнжэтэй бэшэ, бу- ...е янзын ажахынуудай тогтоогдожо байхада, респуб- ...удай хоорондохи харилсаануудай шэнээр бүридэжэ ...а, коммунистнууд дүүргэхэ үүргэ нүлөөгөө, харюу- ...а шэнээр удхалан тодорхойлхо болоно.

...й партиие саашадань һулаоуулха, нэрэ хүндыень, үүр- ...өөнь унагааха зорилготойгоор партийна организаци- ...жалша коллективүүдтэ байха ёһогүй, ургажа ябаа шэ- ...хүнүүдтэ ниитэ-политическэ ойлгосонуудые үгэхэгүй, ...ртлалай талаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхагүй, ...й зэргэнүүдһээ гараха гэхэ мэтэ идхалга-баалалтын ...эри ганса шэнэ политическэ партинуудай түлөөлэгшэд, ...ис хараа бодолые тэсэжэ ядадаг хүсэнүүд бэшэ, харин ...е сагта өөрынгөө аша туһа бэдэржэ, манай зэргэнүүд- ...ган ороһон хара һанаатанай ябуулхаяа, ажал хэрэгэй- ...ли зэргэ хүшэр хүндэ байһаниинь эли тодоор хараг- ...ууу. Иимэ ушарта бидэ, коммунистнууд, бэе бэеэ ар- ...а байнгүй, эли тодо хараа бодолтой байха, партийна ...зацинингаа дайшалхы эдэбхи түгэс хүдэлмэридэ хуби- ...руулхые оролдохо болонобди.

...р ушарһаа жэлэй туршада аяар 2419 хүн партиин гэ- ...байһанаа болёо гээшэб гэһэн асуудал бидэнэй һанаа ...но. Бултадаа гурим, журамгүй, харюусалгагүй, хайшаа- ...амаагүй зон гэхэнь бэрхэтэй. Тэдэнэй дунда партийна ...зацинингаа эдэбхигүй ажал ябуулгаһаа хүсэл зоригоо ...ншье, урмаа хухарһаншье хүнүүд байһан байха. Эндэ ...ка комитедүүд, партийна организацинуудай зэмэ үгы ...аргагүй, шүүмжэлхыгээр хараа һаа, байһан лэ байха. ...партиһаа гэшүүдэйнь бодхуултажа, эхин организацинуу- ...һандаржа, һалажа байһан сагта бидэ мүнөө үе сагай ...онуудые яагаад дүүргэхэбибди, партияа яагаад бэхи- ...бибди, элсүүлхы, эмхидхэхы хүсэндөө олониитые яа- ...этигүүлхэбибди гэжэ бодомжолхоор. Зэдын комбина- ...партийна организациһаа хэдэн арбаад хүнэй гаража ...одонь, хоёр жэлэй туршада партиин зэргэдэ нэгэшье ...хүниие абаагүй байһые ямар гэхэбта! Имэрхүү жэ- ...уд бусадшье аймагуудта ушардаг байха.

...алшадай дунда партийна организацинуудай нэрэ хүн- ...ргэхын түлөө тодорхой бодото хэрэг эрхилжэ, хүн зо- ...ура татаха, зориг бадаруулха болонобди. Эндэ эхин ...йна организаци тон ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Эхин ...рганизаци — партиин үндэһэн һуури гэжэ дэмы хэлэг- ... бүхы юумэн: гэшүүдэйнь эдэбхи үүсхэл, ажалша кол- ...ой сэдьхэлэй байдал, гурим, журам—эдэ бүгэдэ партий- ...низациин нэрэ хүндэһөө эхитэй. Үнгэрһэн тоосоото-һун- ...и суглаанууд дээрэ 42 парторганизациин хүтэлбэрилхы ...нуудай—партийна комитедүүд, бюронууд болон сек- ...арай «хангалтагүй» ажаллаа гэһэн сэгнэлтэнь энээндэ ... Энэ ушарые эбсэшэгүй тэмсэлэй мүнөө үедэ, хүшэр ...араа үргэжэ, бэеэ тушааһантай жэшэхээр бэшэ гү!

...алша коллективүүдтэ, залуушуулай дунда, хүн зоной ...ндэг газарта—хаа хаанагүй эсэшэ сусашагүйгөөр ойл- ...ожын, элсүүлгын хүдэлмэри ябуулжа, шэнэ хүнүүдые ...ндүүдтээ абаха гээшэ амжалтымнай эшэ үндэһэн мүн. ... зонойнмнай дунда Коммунис партида, Ленинэй захяа ...лнуудта этигэл найдал бадарһаар, энэ этигэл найда- ... зохёохы, дайшалхы хүсэн болгохын тула коммунист- ...оролдохо байна.

...ртиин XXVIII съезд, РСФСР-эй Компартиин эмхидхэн ...улгын съезд партиин гэшүүдэй һалын сагта бэелүүлхэ ... зорилгонуудые тодорхойлоо, байгша оной ноябриин ... Буряадай ССР-эй республиканска партоорганизациин ...улхэ хараа зорилгонуудай проект олоной үзэмжэдэ ...д учэндэмнай» толилогдоо. Мүнөөдэр эхилхээ бай- ...республиканска партконференциин делегадуудай батаһан ... шиидхэбэри ажал ябуулгымнай гол хараа шэглэл бо-

Үргэн Буряад оронойнмнай элдэб, нютаг нугануудай эрхим түлөөлэгшэд — республиканска партийна конференциин делегадууд мүнөө үеын шухала асуудалнуудые зүбшэхэеэ суглараа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (баруун гарһаа): делегадууд Гусиноозерскын ГРЭС-эй директор Е. И. Карпенко, тус предприятиин мастер Ю. В. Никитин, «Восточные Саяны» колхозой парткомой секретарь Т. Д. Олзоева (Түнхэн), Шэнэ Уоянай парткабинедые даагша Н. С. Шишмарева (Хойто-Байгал).

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Конференциин делегадууд хөөрэнэ:

МҮНӨӨ ДЭЭРЭЭ ТОДО БЭШЭ

Үнгэржэ байгаа жэлые абаадшье хараа һаа, КПСС-эй Буряадай рескомой ябуулһан хүдэлмэриие хангалтатай гэхын аргагүй. Нэн түрүүн ниитэ-политическэ, экономическа асуудалнуудые шиидхэхэ талаар КПСС-эй үзүүлдэг нүлөөн хараа байса һулараа. Эндэ коммунистнуудһаа өөһэдһөөнь бэшэ зэмэтэй зон үгы. Урдахи олон жэлнүүдэй хугасаа соо КПСС-эй нэрэ доро, партиин зүгһөө хуули бусын олон үйлэ хэрэгүүд ябуулагдажа, мүнөө болоходо, партиин нэрэ хухарба ха юм. Иимэ орёо хүшэр байдалда парти ороод байхадаа, үнэн хүсэеэ элсүүлжэ, саашадаа хүдэлхэ жэшээтэй. Гэхэ зуура рескомой нэгэдэхи секретариин һэлгэгдэбэшье, һайн тээшээ хубилалтанууд үзэгдөөгүй байһаар.

Иимэ оршон байдалда зэргэнүүдээ хам нэгэдүүлжэ, эбтэй хүдэлхынгөө орондо, хоорондоо хёморолдожо байхада, хэрэг һайжархагүй, нэрэ хүндэ үргэгдэхэгүй. Жэшээнь, КПСС-эй рескомой секретарь нүхэр Нимаева тушаа һаяхан ямар ехэ шууяан гарабаб? Партиингаа нэрэ хүндые үргэхэ гэһэн сэбэр нэгэн һанаптайгаар бүхы юумэн хэгдэнэ гэлсэнэбди. Теэд иимэ аргаар коммунистнууд бүхы ажалшадай урда нэрэеэ үргэнэ гээшэ гү, али унагаана гү?

Би нэн түрүүн залуушуул тухай асуудал табиха байнаб. Ажабайдалай мүнөөнэйхидэл хүлгөөтэй үе сагта залуушуулаа ямар аргаар үгэ соогоо байлгаха, хойноо дахуулха зэргэтэйбибди? Энээн тухай коммунист бүхэн гүнзэгыгөөр бодомжолжо үзэхэ ёһотой. Эмхи зургаан бүхэнэй партийна организациин бүридэлые, тэрэнэй хүдэлмэриие бэхижүүлхэ, һэргээхэ, шэнээр ябуулха ёһотой бшуу. Хүбүүд, басагадые үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ коммунистнууд горитой үүргэ дүүргэхэ аргатай. Энээниие манай республикын Арадай эрдэм һуралсалай министерствын зарим нэгэн харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд ойлгодоггүй ха. Юуб гэхэдэ, һуралсалай зургаануудта партийна комитедүүд заатагүй хэрэгтэй бэшэ гэжэ тоолодог зон бии болонхой. Теэд залуушуултай иихэдээ хэн хүдэлхэ болоно гээшэб? КПСС-һээ бусад ондоо хүл дээрээ батаар гараһан политическэ эмхиин, партиин үшөө бии болоодүйдэ, коммунистнууд энэ хүдэлмэриеэ орхихо эрхэгүй.

Манай партийна эмхидэ 13 гэшүүн тоологдодог юм. Мүнөө үедэ ямар хүдэлмэри ябуулнабибди? Партиингаа Программатай, Уставтай зохилдуулан ябуулха хүдэлмэримнай мүнөө дээрээ тодо бэшэ гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Г. БАГЛАЕВ,
Улаан-Үдын техническэ мэргэжэлэй 24-дэхи училищиин директор.

РАЙОННО КОНФЕРЕНЦИНҮҮД ДЭЭРЭ ХЭЛЭГДЭҺЭН ҺАНАМЖА, ДУРАДХАЛНУУД

Г. Д. ДУГАРОВ, Зэдын районой «Боцинский» совхозой партийна организациин секретарь:

— Партиин зүгһөө ехэ эдэбхи хэрэгтэй, мүнөө үедэ тэрэмнай һуларшоо. Бухы шатын Соведүүд засагаа абаадүй байһаар. Парткомууд абаһан тогтоолоо бэелүүлнэгүй, олон коммунистнууд хэлэһэн үгэдөө хүрэнэгүй...

Энээниие партийна эмхи бүхэн ойлгохо зэргэтэй.

Б. Д. АНГАЕВ, Яруунын районой «Целинный» совхозой парткомой секретарь:

— Үзэл сурталай хүдэлмэриие шэнэлхээр болоо. Мүнөө олон партинууд байгуулагдана. Ондоо партинуудай түлөөлэгшэд район ерэжэ, өөһэдынгөө программа, зорилгонууд тухайда идхалгын хүдэлмэри ябуулаг лэ даа. Харин бидэнэр тэдэнэртэй яажа тэмсэхэ, ямар үгэнүүдээр хүнүүдэй этигэл найдабариие бусааха байнабибди! Минии һанахада, партийна организацинуудта үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ хэрэгтэй КПСС-эй райкомой дэргэдэ агитаторнуудай саг үргэлжэ хү[illegible] семинар байха ёһотой.

Манай почтамтын партийна эхин организациин тоосоото һунгалтын суглаан октябрь һарын эхеэр боложо үнгэрөө һэн. Энэ суглаан дээрэ партиһаа гараха тухай мэдүүлгэ үгэһэн 12 коммунистын хэрэг хаража үзөөд, тэрэниие хангаһан байнабди.

...гэжэ зариманиинь хэлээ. Комсомолой организациин секретаряар хүдэлһэн Татьяна Чумаковагай КПСС-эй зэргэһээ гараһаниинь харамтай бэлэй. Юуб гэхэдэ, тэрэ партида ороход зуур шалгаа олоч хүбүүд, басагадта үгэһэн байна ха юм. Суглаан дээрэ үгэ абахадаа,

Тиин партида абаһан залуушуулай дунда ёһотой коммунистнуудынь үсөөн байгаа ха юм. Сэхыень хэлэхэдэ, тэдэнэртэ орходоо партиин үнинэй гэшүүд эдэбхитэй байдаг. Андрей Николаевич Иванов, Сергей Дылыкович Хандуев болоод үнинэй бусад коммуһаань, өөһэдынгөө кандидатура абажа шэнээр һунгагдаһан хүнүүдтэ али болохоор туһалха байһанаа мэдүүлээ һэмди.

БҮХЫ БЭРХЭШЭЭЛНҮҮДЫЕ ХУБААЛДАЛСАН...

Үнгэрһэн тоосоото үедэ партийна организациин секретарь байһан тула энээн тушаа нилээн бодожо үзэгдөө гээшэ. Эгээл голхоролтойнь гэхэдэ, залуу хүнүүд партидаа гараа бшуу. Сентябрь һара соо зуугаад коммунист тоологдодог байһан һаа, мүнөө парторганизациин бүридэлдэ 87 хүн үлөө. КПСС-эй зэргэһээ гараха тухай мэдүүлгэ үгэхэдөө тэдэнэр элдэб шалтагаануудые нэрлэһэн байна. Эдэ зон бултадаа дээгүүр тушаал эзэлхэ зорилготойгоор партида ороо гэжэ хэлэхын аргагүй. «Партида ороходом, инженерэй тушаал үгэхэ ёһотой байгаа» гэжэ гансахан хүниинь хэлээ һэн. Иимэ хүнтэй хамаагүй хахасахаар гээшэ.

Харин бусадынь үнэн сэхэ, хүдэлмэридөө һайнаар хандадаг хүнүүд юм. «Партийна суглаанай һүүлээр үдэшэлэн гэртээ ошоходо, нүхэрни гомдодог, энээнһээ боложо гэр бүлэ соо хэрүүл гарана. Тиимэһээ партиһаа гарахамни, харин тээнэдэй үгэһэн доаба[illegible]» ...

«партида этигэхээ болёоб, парти тухай сэбэр һайханаар бододогни буруу байшоо» гэжэ хэлээ.

Суглаан дээрэ тэдэниие шагнажа һууходаа, эндэ партийна организациин секретарь байһан миниишье гэм бии гэжэ һанаа һэм. Залуу коммунистнуудтаяа уулзажа хөөрэлдэхэ, юун тухай бодожо, шэбшэжэ ябаһыень мэдэхэ туһалха байгааб. Манай почтамтын отделенинүүд, цехүүд Восточный тосхонһоо эхилээд, Сокол һуурин хүрэтэр бүхы город соогуур тарашанхай. Эдэ отделенинүүдтэ коммунистнууд хүдэлнэ. Гол ажалһаа сүлөөлэгдөөгүй секретарь һэн тула бүхы коммунистнуудтаяа уулзажа хөөрэлдэхэ арга гародаггүй һэн, Имагтал ээлжээтэ суглаан дээрэ уулзадаг байгаабди.

КПСС-эй XXVIII съезд дээрэ партиин гэшүүнээр абаха эрхэ партийна эхин эмхинүүдтэ үгэһэниинь һайшаалтай. Анхан залуу хүдэлмэришэдые партида абагты гэжэ КПСС-эй райком дурадхаад байһан [illegible]

нистнууд партийна организациин ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, ниитынгээ даалгабариие жэншэдгүй дүүргэдэг гээшэ. Наһанай амаралтада гараһан коммунистнуудынай олон. Зариманиинь үндэр наһатай боложо, ябажа шадахаяа болинхой. Бэе махабадаа эмшэлүүлхын тула горитой мүнгэ гаргашална. Тиимэһээ тэдэнэрэй гүйлтые ханган, партиин гэшүүнэй түлбэриһөө, суглаанһаа сүлөөлөөбди. Гэбэшье гэртэнь ошожо, коллективэй ажабайдал тухай хөөрэдэг, туһалжа байдагбди.

Тоосоото һунгалтын һүүлэй хэдэн суглаан дээрэ бюрогой гэшүүдээр үнөөхил хүнүүд һунгагдана гэжэ энэ суглаанда бэлдэжэ байхадаа элирүүлээбди. Тиин бюрогой хүдэлмэриин онол арганууд, түхэл маягууд хуушаржа, шэнэ юумэ дурадхажа шадахаяа болёо гэжэ бюрогой гэшүүд ойлгообди. Тиигэжэ суглаан дээрэ бюрогой гэшүүдые шэнээр һунгаха гэһэн дурадхал оруулаабди. Зарим коммунистнууд бидэниие дэмжэнгүй да[illegible]

Үнгэрһэн үе соо илангаяа съездын һүүлээр партийна олон документнүүд бии болоо. Съездын материалнуудтай, документнүүдтэй коммунистнууд танилсажа, үшөөл олон юумэ ойлгоогүй байһаар. Бюрогой гэшүүд эдэ бүгэдые нүхэдтөө ойлгуулха ёһотойбди. Гэбэшье заримдаа эрдэм мэдэсэмнай багадана. Тиимэһээ райкомой, горкомой харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдые уриха гэжэ шиидээ һэмди. Партиин Советскэ райкомой инструктор С. Ж. Дансаранова, горкомой таһагые даагша байһан Н. И. Камков бидэнэй урилгаар ерэжэ, КПСС-эй Платформо болон бусад документнүүдые ойлгуулжа үгөө бэлэй. КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь байһан В. П. Грехов суглаандамнай ерэжэ, съездын зарим материалнуудые ойлгуулаа һэн. С. Ж. Дансаранова манай куратор һэн тула саг үргэлжэ туһалдаг, зүбшэл заабари үгэдэг юм.

Советскэ районой партийна конференци дээрэ намайе республиканска конференциин делегадаар һунгаа һэн. Энэ конференци дээрэ намда үгэ үгтөө һаань, бусад коммунистнуудай, бүхы хүнүүдэй һанаа зобоожо байһан асуудал —экономикые доройтолгоһоо гаргажа, тогтууритай болгохо тухай хэлэхэб. Үйлэдбэри дээрэ иимэ хүндэ байдалай тохёолдоод байхада, парткомууд предприятиһаа гаража ошонгүй, бүхы бэрхэшээлые хубаалдалсаха ёһотой.

В. ЦЫБИКОВА,
Улаан-Үдын почтамтын инженер.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

РОССИН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ТҮСЭБҮҮД

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй үргэн заседани Россин правительствын ерэхэ жэлэй түсэбүүдтэ зорюулагдаһан байгаа. Ноябриин 14-дэ РСФСР-эй Соведүүдэй байшанда тэрэ болобо.

Россида үйлэдбэри саашадаа доройтохо, тиихэдэ хүн зоной олзо доход ургаха болоно гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ.

Экономикые һайжаруулха талаар тодорхой хэмжээнүүдые правительство зүбшэн хэлсэлгэдэ табиһан байна. Тобшолон хэлэбэл, үйлэдбэриин байгууламжануудые урмашуулгада 12 миллиард түхэриг һомологдоно. Хүдөө ажахые һэргээлгэдэ национальна доходһоо үгтэдэг процентнэ түлбэри хоёр дахин ехэ болохо.

Федеральна бюджедтэ онсо анхарал хандуулагдаһан байгаа. Тэрэнь экономикые гүрэнэй зүгһөө гуримшуулха арга болохо ёһотой. Ерэхэ жэлдэ бүхы шатын бюджедүүд бэеэ даанхай болохо юм. 1991 ондо 184 миллиард түхэриг олзо доход абахаар, харин 192 миллиард түхэриг гаргашалхаар хараалагдана. Хүн зонһоо абтаһан урьһаламжын мүнгөөр ба түсэбһөө гадуур ороһон мүнгөөр бюджедтэ хомордоһон мүнгэн хүсэлдүүлэгдэхэ ёһотой.

Шэнэ жасануудта бага бэшэ мүнгэн зөөри һомологдохо. Жэшээнь, хүдэлмэригүй болоһон хүнүүдтэ туһалха жаса адагынь 1 миллиард түхэриг абаха аргатай.

РСФСР-эй бүридэлдэ ородог республикануудай правительствануудай толгойлогшонор, мүн тэрэшэлэн хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр заседанида хабаадаба.

(ТАСС).

СЭНГҮҮДЭЙ ТАЛААР ССCР-эй ГҮРЭНЭЙ КОМИТЕДТЭ

«Арадай ажахые гуримшуулан һайжаруулха ба дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн орохо талаар гол шэглэлнүүдтэй» зохилдуулан, мүн эд хэрэглэлгын дэлгүүрые гуримшуулха, хонжоо наймаа хэхэ, ажал хэнгүй олзо доход олохо ябадалтай тэмсэл шангадхаха, арадай хэрэглэмжын хомсрой эд бараа үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ зорилгоор СССР-эй Министрнүүдэй Совет тусхай шиидхэбэри баталан абаба. Үнэтэй сэнтэй гоёлтын зүйлнүүд болон хүн зоной һуудал байдалда горитой нүлөө үзүүлдэггүй зарим эд бараанай хэлсээтэ (сүлөө) розничнэ сэнгүүдые бүридхэлгэдэ 1990 оной ноябриин 15-һаа орохо тухай тус шиидхэбэри соо хэлэгдэнэ. Тобшолон хэлэбэл, алтан, мүнгэн зүйлнүүдэй; ехэшүүлэй арһан зүйлнүүдэй; хибэс ба хибэсэй зүйлнүүдэй, уран наринаар бүтээгдэһэн шаажан-фаянсова зүйлнүүдэй, болор зүйлнүүдэй, техническэ талаараа орёо радиоэлектроннэ зүйлнүүдэй, эрхим шанартай мебелиин зарим зүйлнүүдэй, гарнитурын уран гоёор бүтээгдэлэн мебелиин, суглуулбариин; хариин оронуудта үйлэдбэрилэгдэһэн зарим эд бараанай; хүнгэн автомобильнуудай запас частьнуудай; загаһанай хоморой зүйлнүүдэй болон мяханай зарим зүйлнүүдэй сэнгүүд иимэ гуримаар бүридхэгдэхэ болоно. Гадна гадаадын оронуудта үйлэдбэрилэгдэһэн эд бараан, тэрэ тоодо виски, джин, американ сигаретэнүүд энэ тоолборидо оролсоно.

Дэлгүүр дээрэхи байдалые хараада абан (эрилтэ хэрэглэмжэнүүд болон дурадхалнуудай үндэһөөр), худалдаа наймаанай эмхи зургаануудтай хэлсэжэ, эд бараа үйлэдбэрилдэг предприятинүүд розничнэ сэнгүүдые тогтоохо юм.

Заагдаһан эд бараанай хэлсээтэ (сүлөө) сэнгүүдые бүридхэхэ арга оньһо тухай дүрим баталагданхай.

Заагдаһан хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэхэдэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые ехэ болгохо, дэлгүүрые элбэгжүүлхэ талаар нэмэлтэ урмашуулга бии болгохо арга олгохо.

«АРАДАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЫН ЭД БАРААНАЙ ЗАРИМ ЗҮЙЛНҮҮДТЭ ХЭЛСЭЭТЭ СЭНГҮҮДЫЕ ХЭРЭГЛЭХЭ ЯБАДАЛДА ШЭЛЖЭН ОРОЛГО ТУХАЙ» СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ 1990 ОНОЙ НОЯБРИИН 12-ой 1134-дэхи ТОГТООЛЫЕ БЭЕЛҮҮЛГЭ РСФСР-эй ДЭБИСХЭР ДЭЭРЭ ЗОГСООХО ТУХАЙ

«РСФСР-эй дэбисхэр дээрэ ССР Союзай зургаануудай актнуудые хэрэглэхэ тухай» РСФСР-эй 1990 оной октябриин 24-нэй Хуулитай зохилдуулан, РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ **тогтооно:**

«Арадай хэрэглэмжын эд бараанай зарим зүйлнүүдтэ хэлсээтэ сэнгүүдые хэрэглэхэ ябадалда шэлжэн оролго тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1990 оной ноябриин 12-ой 1134-дэхи Тогтоолые бэелүүлгэ РСФСР-эй дэбисхэр дээрэ зогсоохо.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тусхай шиидхэбэриин баталан абтатар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй заагдаһан Тогтоол соо нэрлэгдэһэн арадай хэрэглэмжын эд бараа худалдалгые хорихо. Архиин ба тамхинай зүйлнүүдые мүнөө байһан сэнгээрнь худалдаха.

РСФСР-эй бүридэлдэ ородог республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, хизаарай гүйсэдкомуудай, облгүйсэдкомуудай, Московско ба Ленинградска горгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр заагдаһан эд бараае бүридхэлдэ абаха ба тэдэнэй бүрин бүтэн байлгые хангаха, энээнэй түлөө харюусаха.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. СИЛАЕВ.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэрэгүүдые эрхилэгшын уялга дүүргэгшэ В. РАБОТЯЖЕВ.

ҮРГЭН ЭРХЭ

Буряадай ССР-эй газар дайда дээрэ эдеэ хоолой бэшэ эд бараа элбэг ехээр гаргахын тула нэмэлтэ эрхэ байдал байгуулха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай тогтоол республикын Верховно Совет баталан абаһан байна. Тус тогтоолой ёһоор хүн зондо хангалга үзүүлхэ, эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха талаар республикын газар дээрэ байрлаһан предприяти, нэгэдэлнүүдтэй хэлсээ баталха булюу эрхэ арадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ олгогдоно. Хэлсээгээр хараалагдаһан уялгануудые бэелүүлгые нютагай бюджедэй мүнгэ зөөреэр урмашуулха болоо. Үнгэрэгшэ жэлэй тус тус үеынхиһээ эдеэ хоолой бэшэ эд бараа ехээр гаргаһан предприятинуудта, нэгэдэлнүүдтэ 25 процент продукцияа өөһэдынгөө мэдэлээр худалдаха эрхэ олгогдобо.

Түрүүшын ээлжээнэй ашаглалгада оруулагдахада, эд бараа гаргахагүй шэнэ предприятинуудые барилгые болюулхаар республикын Министрнүүдэй Совет уялгалагдаа. Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэй зүбшэнгүйгөөр шэнэ предприяти, эмхи зургаануудые байгуулгые тогтоохо эд бараанай, хангалгын оптово, худалдан абалгын розничнэ сэнгүүдые бэеэ даагаад зохёолгые болюулха, гүрэнэй захилһаа гадуур үйлэдбэрилэгдэһэн бүхы эд бараа республикын мэдэлдэ үлөөхэ эрхэ Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ үгтөө.

Манай корр.

Районно партийна конференцинүүд

НАЙДАЛ ТҮРӨӨ... ЮУН БОЛОГШО ААБ?

Гусиноозёрскын городской партийна конференцидэ энэ удаа гурбадахяа хабаадаһан байнаб. Түрүүшынхеэ 1985 оной декабрь һарада үнгэрһэн конференцидэ байлсаа һэм. Хубилган шэнэдхэлгэ орон дотор эхилээд, манайшье республикада заха үзүүрынь үзэгдөөд байгаа. Гусиноозерскын конференцидэл, урданайхидал, унтаана, хон жэн байдал оршонхой байгаа бэлэй.

1988 оной конференцидэ горкомой нэгэдэхи секретарь байһан А. С. Аржановичой хүдэлмэри эрид шүүмжэлэгдэжэ, ёһотой хубисхал болоһон юм. Тэрэ удаа хоёр хүн сооһоо нэгэдэхи секретаряар М. Д. Ангархаев һунгагдаа һэн.

Мүнөөнэй конференциин үедэ «Делегадуудта — амар мэндэ!» гэхэ мэтын уряатай улаан бүдүүд «Шахтёр» соёлой байшангай газаа харагдаагүй. Юрэдөө, һүр жабхалангай байдал огто үзэгдөөгүй. Олон хүнһөө бүридэһэн президиумшье һунгагдаагүй. Бэшээрээ, илангаяа шүүмжэлэлгүйгөөрөө 1988 онойхиһоо илгаатай, харин тэрэ табан жэлэй саадахи конференцидэ нилээд адли байгаа.

Гусиноозёрск хотын хүн зониие хүлгүүлдэг асуудалнуудшье энэ үе соо хубилаагүй. Олон эзэдтэй һэн тула гэр байра хангалгын албанууд хоорондоо амяарлаатай аад, нэгэниинь шье мүртэй хүдэлдэггүй. Табан жэлэй саанашье энээн тухай хэлэгдээ бэлэй. Дайнай ветеран В. П. Ерхов манай хотодо эзэн гэхээр эмхи зургаан, юрэдөө, үгы гэжэ 1988 ондо шүүмжэлээ һэн. Энэ удаа тэрэл В. П. Ерховнай тэдэл дутуу дундануудаа дахин дурдаад, дайнай инвалидуудта, ветерануудта анхарал багаар хандуулагдана гэжэ голхорон мэдүүлээ. Мүн лэ урда конференци дээрэ үгэ хэлэһэн Галуута-Нуур станциин парткомой секретарь И. Ф. Иванов хубилалта болоногүй, тэрэл ГРЭС-эй теплицэ, хилээмээр хангалга тухай хөөрэлдөөн үргэлжэлһээр гэжэ тэмдэглэбэ.

Хоёр жэлэй саана горкомой нэгэдэхи секретаряар һунгагдахын урда тээ М. Д. Ангархаев урдаа табиһан гол зорилгонуудай дунда Гусиноозёрскдо гэр байра хангалгын ниитэ нэгэн ажахы байгуулха түсэбтэй байһанаа мэдүүлээ һэн. Теэд иимэ ажахы мүнөө хүрэтэр бии болгогдоогүй байһаар. Дулаасуулгын хаһада бэлэдхэл урданайхидаал бэрхэшээлтэйгээр бэелүүлэгдээ, объектнүүдые ашаглалгада тушаалгын бүхы болзорнууд буруу һүргэгдөө. Дулаагаар хангалгын, ГРЭС-эй дутамаг хүсэтэй байлгын, юрэнхыдөө, хотын хүгжэлтын асуудалнууд бүхы шатануудта нэгэтэ бэшэ зүбшэн хэлсэгдээ. Теэд юумэн хубилаагүй. Иимэ байдалһаа гарахын тула хүсэн түгэлдэр материальна баазатай, горгүйсэдкомдо мэдэлтэй коммунальна ниитэ, нэгэн ажахы байгуулха гансахан арга бии гэжэ тоосоото элидхэл соо тэмдэглэгдэнэ. Энэ хоёр жэл соо иимэ ажахы байгуулхадань хэн һаалта хээ гээшэб? гэжэ һуралтай. Энэ асуудалда харюу үгтөөгүй. Районно Соведэй.

Тиигээдшье парти үйлэдбэриин асуудалнуудта хамааралсахаяа болёо хамнай. Али үгы гү? Энэ асуудалда тодорхой харюу мүн лэ үгтөөгүй. Захиралтаар хүтэлбэрилгын маягые зайсуулжа, үүргэнүүдые амяарлалгын эрхэ байдалда экономическа, социальна зорилгонуудые бэелүүлгэдэ горком политическэ аргаар нүлөө үзүүлхэ шэнэ аргануудые хэрэглэхэеэ оролдоо гэжэ элидхэл соо хэлэгдээ. Кураторнуудай гэхэ гү, али зонхилогшодой гурим һайн талаяа харуулаа, ажалша коллективүүдые түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлгэдэ элсүүлхэ ябадал партийна эхин организацинуудта түрүүшын ээлжээнэй зорилгонь болоно гэжэ хэлэгдэнэ. Саашадаа олон партинуудай бии болоходо, предприяти, ажахынуудта парти бүхэн элсүүлхые, зонхилхые оролдоо һаа, юу болохо гээшэб? Энээн тухай тодорхой хөөрэлдөөн конференци дээрэ мүн лэ болоогүй. Иимэ хүсэтэй парти засагаа алдаха ёһогүй гэжэ Холбоолжоной уурхайн директор, Буряадай ССР-эй арадай депутат В. Ф. Калашников тоолоно. Засаг хэрэггүй һаа, юунэй түлөө парти байха юм гэжэ тэрэ һурана.

Тоосоото үе соо КПСС-эй горком арадай депутадуудай районно ба городской Соведүүдэй хүдэлмэриие хубилгаха талаар хэмжээнүүдые бэелүүлээ гэжэ элидхэл соо мэдээсэгдэбэ. Энэ мэдүүлэл мүнөө үеын эрилтэнүүдтэй яашье зохилдоногүй. Соведүүдые захирха эрхэ горкомдо хэншье үгөөгүй ха юм.

Иимэ эрхэ байдалда парти ямар хараа шугам бэелүүлхэ ёһотойб гэһэн тодорхой тобшолол мүн лэ хэгдээгүй. Хэгдэхэ аргашьегүй байгаал даа. Юундэб гэхэдэ, партиин XXVIII съезд энэ талаар тодорхой шиидхэбэри абаагүй ха юм. Нэгэ талаһаа ажахын асуудалнуудта хамааралсахагүй, нүгөө талаһаа үйлэдбэри дээрэ партийна организацинуудые үлөөхэ гэнэ. Хамааралсахаданьшье муу, эсэслэн зайлаханьшье аягүй. Тиимэһээл Сэлэнгын районой партийна организацида маргалтын оршон байдал тогтошонхой. Гансашье эндэ бэшэ юм ааб даа. Бүхы орон соо тиимэ. Дээрэһээ заабаринуудые хүлеэжэ һурашанхайбди. Харин дээрэһээ мүнөө мүртэй заабари хэгдэнэгүй.

Тогтууригүй иимэ эрхэ байдалда партийна комитедүүд зарим тэдышье нүлөөтэй байхын тула бодото байдалые шэнжэлһэнэй эсэстэ өөһэдтөө таарамжатай хэмжээнүүдые абаа һаань, дээрэ ха. Тайлбарилбал, бүгэдые хиналтадаа, мэдэлдээ заатагүй байлгахые оролдохогүй.

Энэ удаа үйлэдбэри тухай хубинь элидхэл соо ехэ һуури эзэлэнгүй, эгээл эсэстэнь табигдаа. Харин эхиндэнь партийна организацинуудай ябуулдаг хүдэлмэриие табиха һэдэлгэ хэгдээ. Теэд тэрэнь һэдэлгээрээ үлөө ха. Шэнэ зүйл энэ талаар огто обёорогдоогүй. Үзэл сурталайшье хүдэлмэриин талаар баһал адлирхуу. Энэ, тэрэ, табадахи, арбадахи гээд — соёл, гэгээрэл, спорт, хуули сахилга гэхэ мэтэшэлэн тоологдоод лэ дүүрээ. Эдэ бүгэдые бүхы дээрэнь парти урданьшье диилэдэггүй байгаа, мүнөө энээн тухай хэлэһэнэйшье дэмы. Теэд эдээн соо һоо хүсэ хүрэхөөр нэгэшье шэглэлыень шэлээ һаа, болохо һэн ха. Сэлэнгын районой, юрэнхыдөө, бүхы республикын эрхэ байдалда манай эндэ ажаһуудаг арадуудай урданай ёһо заншалнуудые, соёлые һэргээхэ ябадалые бэелүүлжэ захалаа һаань, арад зон хэр баярлаха һэм. Сэлэнгын буряадуудай хэлэеэ алдажа байхада, үзэл сурталай хүдэлмэриин элдэб түхэл янза, полит-һуралсал гэхэ мэтэ тухай хэлэхэньшье ямар юм. Харин энээниие партиин горкомой гартаа абаа һаа, бодото аша үрэ асарха һэн ха.

Энээнһээ гадна партиин горкомой урдаа бариха нэгэшье шэглэл, хэрэгые тус конференци дээрэ обёороогүйбди. Жэшээнь, дэлгүүртэ оролгын үедэ горкомой ямар шэглэл баримталха тухай огто хэлэгдээгүй. Мүнөө захирха эрхэгүй болоходоо, Соведүүдтэ өөрынгөө ажал ябуулгые парти политическэ аргаар бэелүүлхэ зэргэтэй болоно ха юм. Энэшье талаар тухайламжа хэгдээгүй.

Горкомой нэгэдэхи секретариин тушаалда хотын, районой партийна организацинуудай зүгһөө дүрбэн хүн дэбжүүлэгдэһэн байгаа. Тодорхойлбол, горкомой эмхидхэлэй таһагые даагшаар хүдэлһэн В. Ф. Шахартуев, республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшын туһалагша В. П. Бартуков, горкомой секретарь байһан Ц. Г. Дандарова, ГРЭС-эй барилгын управлениин парткомой секретарь Э. Ц. Раднаев гэгшэд болоно. Тэдээн сооһоо В. П. Бартуков тэрэниие дэбжүүлһэн коллективүүдтэ баяр хүргөөд, кандидатураяа хүряаһан тухай мэдүүлгэ районой газетэ соо урид толилһон байна. Юрэнхыдөө, кандидатуранууд ёһоор партийна организацинуудта зүбшэн хэлсэгдээгүй гэһэн шүүмжэлэл зүйтэй байгаа. Харин сэхэ конференци дээрэ партиин рескомой зүгһөө партиин Бэшүүрэй райкомой секретаряар хүдэлжэ байһан С. П. Будажапов дэбжүүлэгдээ. Эдээн сооһоо һунгалтын хоёрдохи шатада В. Ф. Шахартуев, С. П. Будажапов гэгшэд гараад, **С. П. Будажапов** диилэнхи олоной дуугаар КПСС-эй Гусиноозёрскын горкомой нэгэдэхи секретаряар һунгагдаа. Секретаряар **В. В. Иванов**, Хиналтын комиссиин түрүүлэгшээр **Н. И. Керимова** һунгагдаа. Һонин юумэниинь гэхэдэ, эдэ гурбан далаад онуудта комсомолой Сэлэнгын райкомдо мүнөөнэйхидэл адли тушаалнуудта хүдэлөө юм байна. Залуу, шэнэ зон горкомой хүдэлмэриие шэнэлхээр гэжэ найдахаар байна.

Конференцидэ партиин Буряадай рескомой нэгэдэхи секретарь **Л. В. Потапов** хабаадажа, үгэ хэлээ.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

Конференциин делегадууд хөөрэнэ:

Комплексно гуримаар хүгжөөхэ

КПСС-эй Буряадай республикын организациин ажал ябуулгын программын проектые юрэнхы дээрэнь дэмжэхээр гэжэ һананаб. Республиканска партийна конференци дээрэ заһабаритайгаар, нэмэлтэ, хороолтотойгоор батални абтаха юм бээз. Энэ программатай зохилдуулан, тэрэнэй үндэһэн дээрэ манайшье Захааминай партийна организациин бэелүүлхэ программа зохёогдожо, нютагай коммунистнүүдэй, ажалшадай дунда үргэноор зүбшэн хэлсэгдэжэ байнхай.

Эдэ программанууд зүбшэгдөөд, баталан абтахадаа, саарһан дээрэ үлэхэ бэшэ, заатагүй бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ ёһотой бшуу.

Манай ажал ябуулгын шэнэ программа соо хараалагдаһан бүхы зорилгонуудые партийна эхин организацинуудай хүсэл оролдолгоор, бүхы коммунистнуудтай хамта эрхэ бэшэ бэелүүлхэбди.

Районой совхозуудай, эмхи зургаануудай, промышленна предприятинуудай, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай коммунистнууд бүхы ажалаа эдеэ хоол элбэгжүүлгэдэ, зоной социальна байра байдал һайжаруулгада, соёл гэгээрэл хүгжөөлгэдэ шэглүүлхэ ёһотой гэжэ бодонобди. Энэ зорилгоор партиин райкомой бюрогой нүүдэл зүблөөнүүдые үнгэргэлгэдэ, түрүү дүй дүршэл тараалгада ехэ анхарал хандуулхабди.

Захааминай район дэлгүүрэй экономикодо орохо болсходоо, өөрын хүндэ хүшэр байдалтай тохёолдоод байна. Юуб гэхэдэ, эндэхи хүдөө ажахын, промышленностиин хүгжэлтэ сагай эрилтэдэ хүрэнэгүй. Мэнэ гэһээр ашагтайгаар хэрэглэхэ ноосэнуудшье тон бага. Урдандаа холын хараа бодолгүйгөөр ямар нэгэн һалбари хүгжөөлгэдэ, районно партийна организациин гол анхарал шэглүүлэгдэдэг һэн. Жэшээлхэдэ, урда ... нүүдтэ КПСС-эй райкомой ... дэхи секретарь бай... Г. П. Тюменцев — үдхэн һу... хайнагуудые үсхэбэрилгэ... С. Ф. Попов — малай гарза... ушар хороохын тула һа... хайнагуудые үсөөрүүлгэ... Б. И. Николаев — хальмаг ... тэрэй мал үсхэбэрилгэ... Н. Б. Михеев мяхалиг шэгла... тэй, сагаан толгойто казах ... тэрэй мал үсхэбэрилгэдэ ... һаналаа табихадаа, бусад һа... баринуудта анхаралаа таби... ггүй байгаа гэхэдэ, алдуу бо... хогүй. Харин мүнөө үедэ ... һалбаринуудые комплексно ... римаар хүгжөөхэ хэрэгтэ ко... мунистнууд гол анхаралаа ... дуулха ёһотой болоно. Энэ ... пэлээр Мухар-Шэбэрэй ... оной коммунистнуудай, тэ... ажахынуудай хүтэлбэрилэгш... дэй, нютагай Соведүүдэй, ... путадуудай, хүдэлмэриин ... дүршэл халан абабал, За... минай ажахынуудта ехэ ту... тай байха һэн гэжэ бодо... Илангаяа совхозуудай эконо... кые, үмсын ажахынуудые ... хүгжөөхэ саг тулажа ерээ. ... сэдэ залуу мал, тугал, хүр... поршоонхо, нугаһа, галуу ... мэтые олоор худалдаха шу...

Дэлгүүрэй экономикодо ор... хынгоо урда тээ зонтоёо, ... гэжэлтэдтээ һайса зүбшэн ... сэжэ, тусхай шэглэлнүүдые ... раалхабди.

Эдэ бүхы асуудалнууд КПСС-эй республиканска партийн... конференци дээрэ анхарал... ха, зүбшэгдэхэ аабза гэжэ на... данаб.

Н. ХАБАЛОВ,
КПСС-эй Захааминай рай... мой нэгэдэхи секретарь.

Мүнөөдэр нээгдэһэн республиканска партийна конференциин хүдэлмэритэй дашарамдуулан, манай корреспондент Б. Цырендылыков хэдэн асуудалтайгаар КПСС-эй рескомой партийно-эмхидхэлэй ба кадрова хүдэлмэриин таһагай секторые даагша А. П. Ключерёвто хандаба.

ОНСО ШЭНЖЫЕНЬ ТОДОРХОЙЛБОЛ...

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Корреспондент: Александр Петрович, республикын партийна организацинуудта мүнөө жэлдэ үнгэрһэн тоосоон ба һунгалтын зарим тэды шэнжэнүүд тухай хэдэн үгөөр хэлэжэ үгыт!

А. Ключерев: Тоосоото-һунгалтын суглаануудай, конференцинүүдэй хүдэлмэридэ оронойнмнай мүнөө үеын эрхэ байдал ябашье өөрсэ янзаар нүлөө үзүүлээ. Юуб гэхэдэ, олон тоото социальна асуудалнууд шиидхэгдээгүй байһаар. Партиин хэдэн талаһаа айхабтар ехээр шүүмжэлэлгэдэ ороходонь, партийна организацинууд мэгдэнги байдалда орожошье болоо. Мүн партиһаа коммунистнууд хойно хойноһоо олоороо гараа. Тиихэдэ партиин дээдын органуудһаа зүбшэл, заабари огто үгтөөгүй. Эдэ бүгэдэ хадаа мүнөө сагта коммунист бүхэн өөрын хараа бодолтой байха ёһотой гэжэ гэршэлнэ бшуу.

Хоёрдохёор, партийна организацинууд, нэн түрүүн тэрэнэй һунгагдаһан органууд, коллектив бүхэндэ хүдэлмэриин шэнэ түхэл янзануудые хэрэглэжэ, партиин алдагдажа байһан нэрэ хүндые, хүнүүдэй этигэл найдабариие бусааха, ажал хэрэгтэ үзүүлжэ байһан нүлөөгөө тэхэрюулхэ талаар хүсэл оролдолго гаргаха ёһотой.

Тиимэһээ тоосоото-һунгалтын суглаанууд партиин хүндэ байдалда ороһон ушараар һанаагаа зоболгын оршон байдалда, коммунистнуудай нүхэр ёһоной, үнэн сэхэ хөөрэлдөөн боложо үнгэрөө гэжэ һанагдана. Эндэ сэхэ, зүб шүүмжэлэл хэгдэбэшье, «шүдөө зуужа» ороһон хооһон шүүмжэлэл үгы шахуу байгаа.

Корр: Партийна эхин организацинууд хүдэлмэридөө ямар шэнэ арга түхэлнүүдые хэрэглэнэ гээшэб!

А. К. Нэгэдэхеэр, КПСС-эй шэнэ Уставай ёһоор, парти доторой асуудалнуудые шиидхэлгэдэ партийна эхин организациин үүргэ ехэтэ дээшэлээ. Жэшээлхэдэ, партида орохо ба гаргаха асуудалнуудые эхин эмхинүүд шиидхэдэг болобо.

Хоёрдохёор, урдань партийна органууд хүтэлбэрилгын юрэнхы байгуулалтада сэхэ хамаатай, мүн хүтэлбэрилхын захиргаанай ажал ябуулгые шалгаха эрхэтэй байһан гээшэ.

Харин мүнөө тиимэ эрхэ үгытэнэгүй. Тэдэнэр коммунистнуудай туһаламжаар коллективэй ажал хэрэгтэ нүлөө үзүүлхэ аргатай.

Үзэл сурталай хүдэлмэридэ шэнэ юумэн баһал бии болоо — политклубууд нээгдээ, «түхэреэн столнууд», үгэ андалдаан олон тээ үнгэргэгдэдэг байна. Олониитэ зоной һанамжанууд хараада абтана.

Партийна органуудай тогтоолнуудые уридшалан зүбшэн хэлсэхэ гурим тогтоогдоо. Жэшээнь, республиканска партийна организациин зорилгонуудые хараалһан программын проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ коммунистнууд олоороо хабаадана, район бүхэндэ иимэ ажал ябуулагдана. Партийна организациин хүдэлмэридэ арадай депутадуудаар һунгагдаһан коммунистнууд тусхай һуури эзэлдэг. Тэдэнэрэй эрмэлзэл, оролдолгоһоо ажалшадай социальна асуудал шиидхэлгэ ехэнхи ушарта дулдыдаха байна ха юм.

Корр.: Олон коммунистнуудай партиһаа гаража байһан ушар ямар шалтагаанһаа болоноб! Гэхэ зуура КПСС-эй зэргэдэ шэнэ хүнүүд хэр зэргэ орожо байнхай гээшэб!

А. К.: Байгша оной арбан һарын туршада манай республикада 2419 хүн гэхэ гү, али бүхы коммунистнуудаймнай 4,6 процент партиһаа гараба. Жэшээлхэдэ, Железнодорожно райондо — 6 процент, ЛВРЗ-дэ — 8,7, авиазаводой нэгэдэлдэ — 11,8 процент коммунистнууд партбиледээ тушааба. Хойто-Байгалай райондо илангаяа олон. Эндэ партиин зэргэһээ 483 хүн гараһан байна бшуу.

Партиһаа гарагшадай 60 процентнь хүдэлмэришэд болоно. Юундэ гараһан ябадалаа коммунистнууд хубилган шэнэдхэлгын муугаар ябажа байһан ушартай холбоно. Мүн социально-экономическа асуудалнууд шиидхэгдэнэгүй, партийна эхин организациин үүргэ коллективүүдтэ мэдэгдэхэеэ болёо гэжэ тайлбарилнад.

Илангаяа хүнэй ажабайдалай шэнжэ шанарай һайжарха ямаршье хэбэргүй байһан ушарһаа гаранабди гэжэ олон коммунистнууд хэлэнэ. Сэлэнгын ЦКК-гай, Тимлюйн цементнэ, Элхиин авто-заһабарилгын заводуудта нилээд олон хүн КПСС-эй зэргэһээ гараба. Энэ ушар хадаа нэрлэгдэһэн шалтагаанһаа гадна партийна организацинуудай һулаар хүдэлмэрилһые гэршэлнэ бшуу.

Улаан-Үдын ЗММК-гай партийна организациин 93 хүн гэхэ гү, али бүхы эндэхи коммунистнуудай 45,3 процент элдэб шалтагаанаар партиһаа гараһанаа мэдэрээ. Эдэ зоной гурбанай нэгэ хубинь партиин гэшүүнэй түлбэри түлөөгүй, гурбанай хоёр хубинь өөһэдөө мэдүүлгэ үгэжэ гараһан байха юм. Тэдэнэй дунда 77 хүдэлмэришэд болоно.

Мүн тиихэдэ олон хүнүүдэй КПСС-эй зэргэдэ ороһон ушар һайшаалтай. Арбан һарын туршада республика дотор 640 хүн партида абтаба. Тэрэ тоодо, Советскэ райондо — 58, Железнодорожнодо — 47, Яруунада — 36, Загарайда — 47, Захааминда — 39, Хэжэнгэдэ — 41, Тарбагатайда — 43, Хяагтада — 41 хүн Коммунис партитай хуби заяагаа ниилүүлбэ.

Хаа хаанагүй партиин зэргэдэ хүнүүд яһала олоор орожо байнхай. Гэбэшье, урданайхи жэлнүүдтэй сасуулбал, үсөөн байһаар.

Корр.: Александр Петрович танай һанамжаар ажалша коллективүүдтэ хуушанайнгаа нүлөө һэргээхын тула партийна организаци юу хэхэ ёһотойб!

А. К.: Ажалша коллективүүдтэ өөрынгөө нүлөө алдахагүйн тула, минии һанамжаар, партийна организацинууд нэн түрүүн ажал ябуулгын тон тодо, бүтэмжэтэй программа табиха зэргэтэй. Тэрээн дотор шиидхэгдэхэ асуудалнууд хараалагдажа, тэдэниие бэелүүлхэ арга замууд тодорхойлогдохо ёһотой.

Тиихэдэ коммунист бүхэн өөрын зорилготой, өөрын шиидхэхэ асуудалтай байбал, ехэл һайн байха бэлэй. Партийна организациин өөрынгөө абаһан тогтоолые дүүргэдэг байбалнь, нэрэ хүндэнь дээшэлхэ болоно.

Корр.: Шэнээр һунгагдаһан партийна органуудай секретарьнар тухай хэдэн үгэ хэлэжэ үгыт!

А. К.: Дээрэ хэлэгдэһэн бүхы һанамжанууд нэн түрүүн партийна организацинуудай, партиин горком, райкомуудай секретарьнуудһаа дулдыдаха байһаниинь дамжаггүй.

Мүнөө партийна организацинуудта гол түлэб залуу, эрмэлзэл зоригтой, өөрын тусхай харасатай хүнүүд һунгагдаа. Партийна эхин эмхиин секретарьнарай 45 процентнь һэлгэгдээ. 600 шахуу секретарьнар, зэргэ хэдэн хүнэй һунгалгын ёһоор, дэбжүүлэгдэн һунгагдаба гээшэ. Партиин горком, райкомуудай 43 секретариин 21-ниинь 2—3 кандидадуудһаа һунгагдаа, тэрэ тоодо КПСС-эй райкомуудай 9 секретарь ороно.

Конференциин делегадууд хөөрэнэ:

АЖАЛААРАА ХАРЮУЛХА

Газетын корреспондент Геннадий Бадмаев Хориин совхозой Улаан-Одоной отделениин партийна организациин секретарь, жолоошон Даша Дамбаевич Дамбаевтай уулзажа, хэдэн асуудал табиһан байна.

Асуудал: КПСС-эй Буряадай республиканска организациин ажал ябуулгын программа тухай та юун гэжэ бодоноб?

Харюу: Энэ шухала документ оройтожо хэблэлдэ гараба. Республиканска партийна конференциин эхилхэһээ һара шахуу урид гараа һаань, олон хүн уншаха, энэ талаар өөһэдынгөө һанамжануудые хэлэхэ байгаа. Би энэ шухала документые тон анхаралтайгаар уншааб. Эхин парторганизацинуудай эрхэнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ, албан хойрог, алибаа ажал ябуулгые хүтэлбэрилхэ шадабаригүй хүнүүдые ажалда оруулха ябадалые эрид буруушааха хэрэгтэ республиканска партийна организаци саг үргэлжэ анхарал хандуулха гэһэн бодолые тон зүбтэйдэ тоолоноб. Юуб гэхэдэ, урдань энэ талаар нэгэнтэ бэшэ алдуунууд гаргагдаһан байна. Һүүлэй арбан жэлэй туршада, жэшээнь, манай ажахыда директорнууд 6 дахин һэлгэгдэһэн байна. Энэ тушаалда хүдэлжэ үрдеэгүй байтарнь, ондоо хүдэлмэридэ дэбжүүлдэг ушар захаһаа олон. Шэнээр томилогдоһон хүтэлбэрилэгшэ үйлэдбэриие ашаг үрэтэйгөөр эрхилхын тула элдэб онол аргануудые хэрэглэһэншье байха. Жэшээнь, Дашицыренов директорээр хүдэлжэ, үйлэдбэридэ ашаг үрэтэйгөөр нэбтэрүүлхые шармайн оролдоһон хүнүүдэй нэгэн байһан. Үйлэдбэриин һалбаринуудта арендэ, ажахын тоосоон гэхэ мэтые өөрынгөө эрхэ байдалда, зохилдуулан хэрэглэхые яһала оролдоһон байна. Эдэбхитэй хүтэлбэрилэгшые КПСС-эй Хориин райком, районой агропром-нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд бодотоор дэмжэжэ, зохихо туһаламжа сагтань үзүүлдэггүй байһые мүнөөшье болотор халагладагби. Эдэ бүтэдэһөө уламжалан нүхэр Дашицыренов манай ажахыда үнишье хүдэлэнгүй, ондоо тээшээ ябаха ушартай болоо һэн.

Асуудал: Хэрбээ конференци дээрэ танда үгэ үгтөө һаань, юун тухай хэлэхэ байнат?

Харюу: Үгэ хэлэ гээ һаань, коммунистын нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ, партиин зэргэдэ хулжан ороһон, тэрэнэй нэрэ хүндые өөрынгөө «борохон» хэрэгүүдтэ хэрэглэхэ дуратайшэлүүлхэ, партиин зэргэдэ хулсэхэ гээд хэлэхэ байнаб.

Асуудал: Танай партийна эхин организаци мүнөө үедэ ямар асуудалнуудые шиидхэжэ байнаб?

Харюу: Манай партийна эхин организацида 40 коммунист гэжэ тоологдоно. Эдэ нүхэдэймнай диилэнхинь үйлэдбэриин шухала һалбаринуудта амжалтатайгаар хүдэлжэ, оролдосото ажалаараа бодото жэшээ харуулжа ябадаг хүнүүд юм. Хонишод Аянда Дашиев, Галина Ринчинова, Дашацырен Барьянов, Цэдэн Бадмаев, Баяр Базаров, үхэршэд коммунистнууд Цырен-Ханда Балданова, Ким Хабитуев, Баяр Цыремпилов бусад сооһоо шалгарһан байха.

Манай отделениин коммунистнууд өөһэдынгөөшье хубитые оруулхаар зэһэнхэй ажаллана.

«ҺАЙНҺАА — ҺАЛБАР...»

Зураглал

— Би тодорхой юумэндэ дуратайб. Юрэл үгэ хэлэлгэһээ хашардагби. Жэшээлбэл, ажалай эрхэ байдал һайжаруулха гэел даа. Энээнэй тулада юун хэрэгтэйб? Нэгэдэхеэр, хоёрдохёор, гурбадахяар гээд лэ хэмжээнүүд заагдаха ёһотой. Агаар һэрюусүүлхэ түхеэрэлгэ тодхохо, үлүү болоһон станок байраһаа гаргаха, сэсэгүүдые тариха гэхэ мэтэшэлэн. Партийна хүдэлмэрилэгшэд хүн зондо дүтэ болсё гэжэ уряалдаг. Яагаад? Олонхи ушарта энээндэ өөһэдөө харюусадаггүйнь халаглалтай. Дэгэд үгэнүүдһээ далтирдаг байял гэхэ дурам хүрэдэг,— гэжэ Любовь Борисовнагай хэлэхэдэ, һанаандам аргагүй тааруу байба.

...Энэ үдэр Л. Б. Молонова ажалдаа үгы һэн. Хоёр үдэр үглөөнэй 8-һаа үдэшын 9 болотор хүдэлөөд амарна, мүнөө гэртээ гэжэ цехэй начальник М. П. Григорьева ойлгуулба: «Гэбэшье би Любовь Борисовна тухай өөрынгөө һанамжа хэлэхэм. Ехэ бэрхэ эмхидхэлшэ, урдаа хараха мастернай. Минии амаралтада гарахада гү, али үбшэлхэдэ, цехээ даажа байдаг. Коллектив соогоо эгээл хүндэтэй хүмнай».

Слесарь С. С. Трифонов:

— Любовь Борисовна хүнүүдтэй үгэеэ ойлголсоходоо бэрхэ. Ядараа һааш, сэдьхэлыеш тэгшэлхэ. Үнэншэмөөр ойлгуулаадшье үгэхэ.

Бригадир О. Н. Милина:

— Мастерaймнай эгээл сэнтэй шэнжэнь иимэ: хүдэлмэришэнэй үгы һаа, өөрөө орсондонь ажалладаг. Минии уялга бэшэ гэхэгүй, хамаагүй бригададаа туһалдаг.

Улаан-Үдын һүнэй комбинадай сыр бүйлүүлан гаргадаг цехэй мастер Л. Б. Молонова тухай нүхэдынь булта нэгэл иимэ һайхан һанамжатай байба. Молоновтон комбинадай хамтын байрада ажаһуудаг юм. «Шангахан шударгы хүн ха даа»... гэжэ шэбшэһээр хүрэһэмни, 30 гаран наһатай нюргаар үндэршэг, илдам эхэнэр угтан абаба. Таһалга сооһь гуримтай сэбэр, гурбан үхибүүдынь һургуулидаа, эгээн баганиь саадтаа бүри һаяхан ошоо, хүл хөөрсэг болоо гэжэ тухайлхааршье бэшэ. Энэл бэшэ гү даа, эхэнэрнүүдэй али бүгэдые үрдихэ эди шэди?

Эрхим үйлэдбэришэн, дүрбэн хүүгэдэй эхэ, илдам налгай инаг хани... Үдэр хоногуудай юрьеэн соогуур эхэнэр байһаа мартахагүй, амаралтынгаа үдэрэй үглөөгүүршье тэмсэгэрхэн байхадань, нюдэ дулеалан жэгнэнгүй яалай?

— Ерэхэ жэлдэ өөрын гэртэй боложо түбхинэхэ хэбди. Нүхэрни барилгашан. Мүнөөшье ехэ гомдолгүйбди. Ажални, һургуули, саад дүтэ. Гансал байрамнай үйтэн ааб даа, —гэжэ ажаһуудалай асуудалһаа хөөрэлдөөмнай эхилнэ.

1978 ондо тэрэ технологическа институт дүүргээд, комбинадта хүдэлхөөр ороһон юм. Эдэ жэлнүүд соо дүршэл ехэтэй болоо, ажалынь — хоёрдохи гэрынь мэтэ. 1987 ондо партиин гэшүүндэ абтаа. Тиихэдэ партбюрогой секретарь байһан Н. С. Симакова урагшаа һанаатай мэргэжэлтэндэ мэдүүлгэ үгэхыень дурадхаа һэн. Люба түрүүшээр мэгдээд абаа. «Коммунист болохын тула ямаршьеб даа нэгэ онсо ульһа мэдэсэтэй байха хэрэгтэй гээд һанадаг һэм. Өөртэм тудахадань, бодожо үзөөб: ажалдаа абиртахагүйб, тиигээл һаа, хуу бүтэхэ гэжэ ойлгоо бэлэйб».

Сэдьхэлдээ тиихэдэ шэбшэһэн тангаригаа тэрэ багаханшье зуура мартаагүй. Мүнөө энэ цехэй комбинадай эгээл эрхим цех байһандань мастерай хубита ехэ. Шэнэ онол аргаар хүдэлхэ гэбэл, цехтэ хуу юумэн бии: сыр оробохо саарһа, бэлэн продукцияа ябталха түхеэрэлгэнүүдээ өөһэдөө хэнэ, талмайнь ехэ. Мастер тушаалтайшье һаа, цехые хүтэлбэрилэгшын хэмжээндэ хүдэлнэ бшуу.

— Ажалтнай дан хүндэ, диилдэхэгүй мэтээр заримдаа һанагдадаггүй гү?

— Үгы. Худалаар хэлэхэ аргамгүй. Хүдэлмэреэ һайн мэдэхэб. Ядалдаха юумэн үгы.

Л. Б. Молонова предприятиин партбюрогой гэшүүнээр мүнөө жэл һунгагданхай. Партийна эхин организаци тухайгаа һанамжань өөрсэ. Хуушан байдалһаа гараашье һаа, шэнэдээ орожо ядажа байһан сагнай. Дээрэһээ асуулта бага болоо. Захиралта-албадалгые үгы хээ гээд, зарим тээгээ үлүү дашууралган, бэеэ һула табилган болоо ха. Гэбэшье үнинэй хүдэлдэг хуушанай зон жолоогоо алданагүй, бусадые хүтэлһэн, хойноо дахуулһан зандаа. Хэд бэ гэбэл, слесарь Лев Георгиевич Измайлов, үйлэдбэриин таһагай түлөөлэгшэ Вера Дмитриевна Голубева, мороженэ цехэй начальник Рева Ивановна Адикаева... Эдэнэр, мүн эдэнһээ жэшээ абагшад түшэгнай.

Партийна хүдэлмэрилэгшэд ажахын хэрэгүүдтэ орохогүй гээд хэлсэнэ. Теэд ажал, үйлэдбэриһөө амяараа үзэл суртал гэжэ үгы ха юм. Ажахын асуудалнуудһаа зайсаад, ниитын политическэ хүдэлмэреэшье яагаад ябуулхаяа ойлгожо ядагшад олон. Иимэ тээлмэрдэлгэһээ яагаад гарахаб гэжэ предприяти бүхэнэй коммунистнууд бодомжолхо ёһотой. Бэрхэтэй энэ хаһада КПСС-эй рескомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов тухай һайн һанамжанууд дуулдана, үнэн зүбөөр юумэ шиидхэдэг, хэрэг, үгынгөө эзэн гэжэ ойлгомоор. «Һайнһаа — һалбар, муугаа — шонхор» гэдэгтэл һайн хүнэй ударидагша байхада, политическэ түгшүүрилтэ байдал (бусад зарим регионуудтай сасуулбал) республикадамнай үлүү ехээр үзэгдэнэгүй ха.

Любовь Борисовна газетэ, журналнуудта толилогдодог зарим статья, радио-теле-дамжуулгануудые буруушаана: «Хэм хэмжүүрээ алдаад, хара сагааниие худхаад, хоб жэбэй гү, али базаар дээрэхи һамгадай шашалдаантай адлишуу юумэн заримдаа дайралдана. Хэрэгтэйш, үгыш юумэ урбуулхада, туһатай юумэн үгы. Иимэ худхараан соогуур залуушуулнай сэдьхэлэйнгээ тулгуури алдана бшуу. Гэбэшье иимэ хүлгөөтэй-үймөөтэй байдалһаа общественные гаргаха хүсэн бии. Энэ хүсэн хадаа хуушанай коммунистнууд. Тэдэнэр һурган хүмүүжүүлхы үүргэеэ шангадхаха ёһотой. Хэрбээ республиканска партийна конференци дээрэ үгэ үгөө һаань, үнинэй коммунистнуудта иимэл уряатайгаар хандаха һэм».

Коммунист Л. Б. Молонова коллективэйнгээ гэшүүн бүхэнэй гэр бүлэ, ажабайдал тухайнь һайн мэдэдэг. «Любамнай хүн гүб даа. Али алиндамнай туһалһайб лэ гэжэ байдаг. Пасгуудай хубаарилгадахада, олон үхибүүтэй бидэндээ үлүүхэниие үгэһэйб гэжэ оролдодог. Тиихэдээ өөрыгөө юундэшьеб энэ тоодо оруулдаггүй», —гэжэ 5 үхибүүтэй хүдэлмэришэн Г. А. Серебрякова уяран һагад хэлэжэ байгаа һэн.

Олоной нюдэн хурса гэжэ зүб. «Булта хүдэлмэришэдһөө асуужа зоболтогүй. Любовь Борисовна тухай һанамжа нэгэл янзын байха: һайн хүн»,—гэһэн цехэй начальнигай үгэнүүд ээлүүдгүй ухаандам эрьеэдхихэ юм.

Мастер мэргэжэлтэн мүнөө үшөө юун тухай һанаата болоноб? «Олон ааб даа, бодохо, шиидхэхэ, хүсэндэнь хүргэхэ юумэн. Үдэр бүри 3,5—4 тонно сыр гарганабди. Теэд продукцимнай заводһоо сэхэ худалдаанда ороногүй, хладокомбинат абаашагдадаг юм. Тэндэһээ магазинуудаар хубаарилагдана. Өөһэдын магазинтайбди, сырээ амтатай зөөлэхэндэнь худалдахамнай гэжэ ядаабди. Манай һанаашаар болоһой гэжэ үшөөл оролдохобди»,— гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

Республикын коммунистнууд конференци дээрээ хооһон шашалдаанһаа холодоһой, ажал ябуулгын тодорхой программа абаһай гэһэн Л. Б. Молоновагай найдал мүнөөдэр бэелхэ аабза.

Г. ДАШЕЕВА.

ТОО, БАРИМТАНУУД

(БАЙГША ОНОЙ НОЯБРИИН 1-нэй БАЙДАЛААР)

Бүхыдөө коммунистнуудай тоо	—51998
Тэрэ тоодо:	
хүдэлмэришэд	—13941
совхозуудай хүдэлмэришэд	— 3859
колхозниигууд	— 3757
алба хаагшад	—24276
Партийна эхин организацинууд	— 1566
Тэрэ тоодо:	
барилгада	— 158
транспортда	— 119
совхозуудта	— 123
колхозуудта	— 66
промышленностьда	— 191
Партиин райкомууд, горкомууд	— 24
КПСС-эй гэшүүд наһанай талаар:	
30 хүрэтэр наһатай	— 7412
30-һаа 50 наһан хүрэтэр	—27820
50-һаа 60 наһан хүрэтэр	— 9722
60-һаа дээшэ наһатай	—11360
Коммунистнуудай дунда зэргын наһан	— 42
Национальна бүридэлөөрөө	
ородууд	—35140
буряадууд	—17685
украинецууд	— 1469

Буряадай республиканска организациин зэргэдэ 60 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд ороно

Арадай ажахын һалбаринуудта хүдэлдэг коммунистнууд (ниитэ тооһоонь процентээр):	
промышленностьда	—24,1
транспортда	— 6,4
барилгада	—10,8
хүдөө ажахыда	—23,4
тэрэ тоодо,	
совхозуудта	—12,6
колхозуудта	— 8,3
элүүрые хамгаалгын газарнуудта	— 2,6
арадай гэгээрэлдэ	— 9,4
наймаанай болон ниитын эдеэ хоолдо	— 4,8
Эрдэм һуралсалай талаар коммунистнуудай тоо (процентээр):	
дээдэ һургуулитай	—32,1
дунда һургуулитай	—42,1
хүсэд бэшэ дунда һургуулитай	—14,1
Коммунистнуудай дунда:	
эрдэмэй докторнууд	— 57
эрдэмэй кандидадууд	—460

РАЙОННО КОНФЕРЕНЦИ... НҮҮД ДЭЭР... ХЭЛЭГДЭҺЭН... ҺАНАМЖА, ДУРАДХАЛНУУД

С. В. САВВАТЕЕВ, Тимлюй... асбоцементнэ хэрэгсэлнүүд... заводой директор:

— Манай заводой захирга... парткомые хашана гэжэ ра... комой элидхэл соо хэлэг... Энэ тон буруу гэмнэлгэ ... байнаб. Юуб гэбэл, ажаб... лай шухала асуудалнууд... хамта шиидхэхэдэмнай, ... ком хэрэгтэй гэжэ тоол... бди. Тиимэ шиидхэбэри ... директор бэшэ, харин за... дой бүхы коммунистнууд ... Заводуудта эхин партийна ... ганизацинууд үлөөгдэхэ ё... той.

Д. С. ШАГДУРОВ, Түнхэ... районой Туранай совхоз... парткомой секретарь:

— Тоосоото-һунгалтын ... лаан дээрэ коммунистнууд ... гэ асуудалда онсо анхар... дэлгүүрэй үедэ яагаад ажа... хабибди! Манда энэ талаар ... дорхой шэглэл бии, энэ... хадаа гэр бүлын подряд ... болоно.

Ажахы иимээр эрхилхэ... совхозой ажалшад олзо... байха гэжэ коммунистнууд ... хэлэнэ. Һайнаар лэ хүдэл... рэгтэй. Эндэ КПСС-эй гэш... түрүү зэргэдэ жагсаха, ... жэшээ харуулха ёһотой.

С. М. ЛИНЕЙЦЕВ, Прибайка... лиин районой Итанцын ле... промхозой директор:

— Партиин хүтэлбэрилхы... гээ алдажа байхада, а... ябуулгын тодорхой програм... зохёон табиха ёһотойбди. Ко... мунистнуудай түрүү зэрг... дабшалгые бэхижүүлхэ, ... хүндыень үргэхэ хэрэгтэй...

Манда алдуунууд, гээлт... бии байгаа, гэбэшье комм... стнуудай ехэнхи хубинь — ... сэхэ, оролдосотой хүнүүд ... Мүнөө бидэ КПСС-ые ... ралгаһаа һэргылхэ ёһотойб...

Эд зоориин талаһаа ра... дотор модо бэлэдхэлгые ... үзэхэ гээ һэм. Ой модон ... зосриб — районой гү, али ре... публикын, магад РСФСР-эй ... али бүхы ороной гү! Юр... асуудал бэшэ. Минии һанал... районой модо бэлэдхэл... предприятинууд ба Сэлэнг... модоной бааза ассоциаци... лон нэгэдэхэ ёһотой. Иимэ ... гэдэл нэн түрүүн районой, ре... публикын хүн зоной хэрэгц... жэ хангаха уялгатай байха...

Агропромышленна предпри... ятинуудые байгуулбал, зо... Жэшээлбэл, Итанцын леспро... хоз болон «Итанцинский» ... хозые нэгэдүүлһэнэй ашаг... Энэ ушарта олонхи асууда... нууд урагшатай шиидхэгдэ... байгаа бшуу.

Т. Д. ВАРФОЛОМЕЕВ, ... хар-Шэбэрэй районой Никол... скын дунда һургуулиин ба... ажалай ветеран:

— Үмсын ажахые хүгжөө... асуудалда хэншье анхара... хандуулнагүй. Манда саба... ланшье даалгагдажа үгтэ... гүй. 2—3 толгой үхэртэй, 5-... хонидтоо үбһэ бэлэдхэхэ ... шэ айхабтар бэрхэтэй бо... шонхой. Гахайнуудтаа, шубуу... таа эдюулхэ талха тарма... зүйл худалдажа абаха ... баһал бэрхэтэй. Тиимэһээ ... сын ажахые хүгжөөжэ, һ... ха, нооһо, үндэгэ элбэг ... гээр абаха гэбэл, республи... районой ажахынуудай эр... тодорхой шиидхэбэри хэрэг...

Конференциин делегат

АЖАБАЙДАЛЫНЬ ӨӨРЫН ШЭНЖЭТЭЙ

...мункуевич Дугаржапов ...байдал, наһанайнь ...янзада, тон юрын ...ал адляар һанаг... Зүгөөр ухамайлан ...э һаа, тэрэнэй га... ...нынь үнэн дээрэ ...о хэлбэритэй, гүн... шанартай, олон ...ргаалшье абамаар, ...моорьшье байжа ...нзөөрөөшье, үндэр ...лохон аад, хурса ...лын шорон һал... ...згэжэ, хара хүрин ...шарайтай, ажалша ...о залуу хүнтэй хөө... ...үүлэдээ, манай рес... ...ын олон нютагууд... ...ар хүн зоной хуби ...лирхуу байгаашье ...эй ажабайдалынь ...о шэнжэтэй гэжэ

...о Боом нютагта ...эргэжэлтэй Бато... ...уевич Дугаржапо... ...дэ гурбадахи хү... ...ээ гү, али дээрэһээ ...хибүүниинь боло... ...намтартай. Мүнөө ...огэнь наһанайнгаа ...гараһаншье һаа, ...подстанцида де... ...ажаллана. Тиихэдэ ...гие бүхэлһэн та... ...й эхэ Гонжит Бал... ...дар эбэри зангаа... ...нугадаа хүндэтэй ...оһэр юм. Пенсидэ... ...н лэ нүхэртээ суг ...а дежурнаар хү... ...э ажалша бэрхэ, ...ээ һургаал зааба... ...а үндыһэн хүүгэ... ...ир бага наһанһаа ...э хүдэржэжэ, ажа... ...рёо зүргэнүүдые ...гераад, заяанайнгаа

замуудые батаар олоһон байха юм. Ехэ аха Валеринь автомашинын жолоошон мэргэжэлтэйшье һаа, мүнөө техник-үрэжүүлэгшээр, Надежда эгэшэнь наймаалагшаар, Чингис ахань жолоошоноор, Солбон дүүниинь совхозой хүдэлмэришэнөөр ажаллана. Харин Баир эгээл хүндэ, хүшэр хонишоной мэргэжэлые шэлэжэ мүнөө амжалтатай хүдэлжэ ябаһаниинь һайшаалтай бшуу.

Һургуулияа дүүргэһэн, 17 наһаяа гүйсэһэн хүнэй ажабайдалда элдэбын хубилалтанууд болодог юм ааб даа. Баирай наһанай ябадалда баһал иимэ хубилалта болоо. Тарбагатайн районой Дээдэ-Жэрэм һууриндa автомашинын жолоошодые бэлдэдэг курсада һуралсажа, тусхай мэргэжэл олоод, түрэл совхоздоо найман жэлэй хугасаа соо жолоошоноор ажаллаа. 1972—1974 онуудта Совет армиин зэргэдэ алба хэһэн байна. Удаань 1976 ондо нютагайнгаа басаган Людатай ханилжа, гэр бүлэ болоо. Тиихэдэ Боомдо айхабтар ехэ түрэ найр наяраа һэн гэжэ нютагайхидынь мүнөөшье болотор һанан, дурсан ябадаг.

1981 оние Баир Люда хоёр наһаараашье мартахагүй. Тэрэл үедэ отделениие эрхилдэг Эрдэни Иванович Чимитдоржиев залуу гэр бүлэдэ хандажа, табан зуу гаран хүгшэрһэн эхэ хонидые тушаажа абахыень дурадхаа һэн.

— Арсажа шадаагүйлди даа, — гэжэ Баир мүнөө манда хэлээ бэлэй.

Тиигэжэ Дугаржаповтан бээс дааһан хонишод болоһон түүхэтэй. Республика соогоо суута гараһан Дондок Сахияевич Батуевай буусада залуушуул отара даажа абаһан байна.

— Суута хонишоной буусаншье тиимэ һүрхэй бэшэ бэлэй. Байрануудынь, хото хорёонуудынь хуушарһан байгаа һэн. Мүнөөшье болотор энэ дал соогоо хонидоо түрүүлнэбди. Түрүүшын жэлдэ оройдоол гурбан һүри үбһэтэй ондо орообди. Монголой Арадай Республикаһаа асарһан үбһэнһөө совхозной бага зэргээр тордидог бэлэй. Талха таряанай зүйлөөршье яһала туһалаа. Иигэжэл бидэ түрүүшынгээ эгээл хүшэр хүндэ дабаае дабажа гараһан байнабди, — гэжэ Баир Батомункуевич анхан хонишон болоһоноо дурсан һуугаа һэн.

— Үрэ дүнгүүдтнай тиихэдэ ямар байгааб? — гээд бидэшье һонирхолоо алдабагүйбди.

— Юун тиимэ урмашамаар дүнгүүд туйлагдашаха бэлэй. Зуунай наяад хурьгадые абаа һэн гүбди, мартаад байнабди. Ноһонойнгоо түсэб лаб бэелүүлжэ шадаагүйбди, — гэжэ Людмила Дамбаевна нүхэрөө дэмжэнэ.

Түрүүшын жэлэй эдэ дүнгүүд залуу хонишодой зоригые мохоогоогүй. «Түрүү хонишодой дуршэл шадабариень шудалжа, тэдэнэрһээ дутуугүй дүнгүүдые туйлаха хэрэгтэй. Арга дүрыень олоод хүдэлбэл, хүсэһэн хүсэл бэелүүлэгдэхэл байна. Зүгөөр оролдоогүйдэ аргагүй» гэһэн бодолдо Баир эзэлэгдэжэ эхилээ һэн. Тиин нютагайнгаа, районойнгоо түрүү хонишодой ажалаарнь һонирходог, һайн мууень жэшэжэ үзэдэг бэлэй.

Хойто жэлынь Баиртан 550 толгой эмэ зүһагуудые даажа абаба. Энэ отарынгаа 100 эхэ хонин бүриһөө 94 хурьга түлжүүлжэ, даабарияа дүүргэһэн, толгой бүриһөөнь дунда зэргээр 3 килограмм нооһо хайшалжа, зориһондоо хүрэжэ шадаһан байха юм. Иигэжэ тэрэнэй зоригынь саашаа бүри далижаа бшуу.

Үнгэрһэн бэшэ жэлнүүдэй хугасаа соо Дугаржаповтанай гэр бүлын бригада амжалтатай түгэс хүдэлжэ ябана. 100 эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абаһан, толгой бүхэнһөөнь 4 килограмм хүрэтэр нооһо хайшалжа тушааһан жэлнүүдшье бии.

— Юундэ хонишон болоһоорни хүнүүд, илангаяа түрэлхидни һонирходог, — гэжэ тэрэ хэлэнэ.

— Үнэхөөрөө, автомашинын жолоошон ябаһан аад, ямар ушар дээрэһээ хонишон болоо һэмтэ? — гээд бишье урдаһаань асуубаб.

— Үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг ажахы байһан аад, кадрнуудай дуталдахадань, яһамни ябтайгша һэн. Тиихэдэ олохон хонишод пенсидэ гарахаа дүтэлшэһэн байгаа. Тугаар хэлээ бэлэйб. Эндэ нүхэр Чимитдоржиев ехэ үүргэ дүүргээ. «Хонишон больш даа, шамһаа бэшэ хэн отарада ошожо хүдэлхэб» гэхэдэнь, зүбшөөлөө үгөө һэм. Намда хэншье иигэгты, тиигэгты гэжэ заажа ябаагүй. Люда бидэ хоёр өөһэдынгөө хүсөөр эдэ бүхы дабаануудые яһала амжалтатай дабажа гараабди. Иигэжэ ажахынгаа гол һалбариие саашадань хүгжөөлсэжэ ябаһандаа баяртай, урматай хүдэлэгшэбди, — гэжэ тэрэ харюусаа бэлэй.

Эдэнэрэй буусань Дээдэ-Боом гэжэ газарта түхеэрэгдэнхэй. Хонишод эндээ түхэреэн жэлэй туршада байрладаг юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ Баир Батомункуевичай хүтэлбэрилдэг коллектив ажахын тоосоогоор хүдэлжэ, валова олзо оршоһоо салин түлбэреэ абадаг болонхой. Иимэ шэнэ гуримда ороходоо, тэдэнэр үбһэ тэжээлээ өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэдэг болоһон байна. 30 гектар нуга сабшалан даажа абанхай. Байгша ондо ган гасуурай болоһон дээрэһээнь тэндэһээ оройдоол 230 центнер үбһэ соможо һурилөө, 15 гектар поли дээрэһээ дүн хэмтэ 300 центнер зелёнко хуряажа, газаагаа оруулаа. Иигэжэ хонишод 480 эхэ хонидоо гэмгүй һайнаар ондо оруулха һаналтай ажаллажа ябана.

— Ажахынгаа тоосоондо ороһонһоо хойшо бидэ жэл оүхэндэ совхозтоёо тусхай хэлсээ баталхадаа, хэдэ толгой хурьгадые түлжүүлхэ, хэды центнер нооһо хайшалха, хэды шэнэзн шэгнүүр нэмэжэ абаха байһанаа хэлсэдэгбди. Нёдондо жэлэй хэлсээгээр манда түлбэриемнай үшөө түлөөдүй. Абаха юумээ бригадынгаа гурбан хүндэ тоолоходомнай, мүртэй юумэн хүрэдэггүй. Жэл бүхэндэ гар. ашамнай ехэ болодог. Хонидоймнай далынь оройдоол 300 толгойн юм. Хэрбээ шэнэ һайн байра барижа үгөө һаань, олон толгой хонидые харууһалха, гэр бүлын гү, али арендэ харилсаагаар ажаллаха аргатай болохо һэмди, — гэжэ ахалагша хонишон мэдүүлнэ.

Баир Батомункуевич өөрынгөө дураар 1983 ондо КПСС-эй гэшүүн болоо һэн. 1989 онһоо хойшо партиин райкомой гэшүүнээр һунгагданхай. Партиин Мухар-Шэбэрэй районно конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсажа байхадань, тэрэнтэй уулзажа, хөөрэлдөө бэлэйб.

— Һүүлэй үедэ манай Коммунис партида элдэб тээһээнь доболжо, нэрэ хүндыень унагааха гэжэ оролдогшодые би дэмжэхэгүй байнаб. Мүнөө «демократи», «үнэн сэхээ нюунгүйгөөр хөөрэлдэхэ» гэһэн үгэнүүдые урдаа баряад, партиие хараадаг, доромжолдог, муушалдаг хүнүүд ехэ олошороо. Эндэ түрэл партимнай өөрынгөө үүргые харуулха уялгатай болоно. Энээндэнь бидэ, юрын коммунистнууд, партидаа үнэн сэхээр алба хэгшэд туһалха, дэмжэхэ ёһотой гээшэбди. Партиһаа хүнүүд олоор гарана гэжэ хэлсэдэг. Эдэмнай хэд бэ? Үнэн зүрхөөрөө партида ороһон зон бэшэ гэжэ тэдэнэрые тоолохо хэрэгтэй. Эдэнэрые хүтэлбэрилхы тушаалда дүгтагшад гэбэл, алдуу болохогүй, — гэжэ Б. Б. Дугаржапов досоогоо бодожо ябаһан бодолтоёо хубаалдаа һэн.

— Орон доторнай, республика соомнай элдэбын олон партинууд бии болоно. Тэрээн тушаа юун гэжэ һананат?

— Олон партинууд бии болоно гэжэ дуулагшаб. Эдэ партинуудые хараа бэшэб. Өөрынгөө түрэл Коммунис партидаа түшэглэн, хубилган шэнэдхэлгые туйлахын, дэлгүүрэй экономикодо ороод, амжалтатай хүдэлхын тула бултадаа эбтэй эетэйгээр, нэгэ шэглэлтэйгээр ажалаа ябуулха ёһотойбди, — гэжэ тэрэ харюусаа һэн.

Баир Батомункуевич энэ конференци дээрэ районой партийна организациин зүгһөө Буряадай республиканска XXXV партийна конференциин делегадаар һунгагдаа, мүн республиканска партийна организациин бюрогой гэшүүндэ кандидадаар нэгэн дуугаар зууршалагдаһан байна. Саашадаа амжалтатай хүдэлжэ ябахыень хонишодто хүсэнэбди.

Д. ДОНДОКОВ,
манай корр.
Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхоз.

Хүн ба үе саг

ХОЁР ЭХЫН ЭРХЭ ХУБҮҮН

Баримтата үгүүлэл

О

ХҮШЭР хүндэ хуби заяатай ябаһан буряад нүхэр тухайгаа домоглон бэшэхэ дурамни хүрэбэ. Нүхэрөө Кеша гэжэ нэрлээб. Ушар юуб гэхэдэ, бодото нэрэ, обогыень үнэн дээрэнь нэрлээ һаамни түрэлэйнь, дүтын хүнүүдтэ, үетэн нүхэдтэнь, үри хүүгэдтэнь наһанайнь уйдхар, сэдьхэлэйнь гуниг болоожо болохо. Зарим хүнүүдэй таамагшалан танихаданьшье яалайб даа.

Кеша манай республикын хойто районуудай нэгэндэ угай түрэлнүүдтэй, буряад үндэһэ яһанай, ород хэлэ үндэһэн хэлэнһээ үлүүсэ мэдэхэ хүн юм һэн. Түрэһэн тоонтонь — Зүүн Сибириин этапна түрмэнүүдэй нэгэ байшангай камера соо бэлэй...

Үхибүүн наһанайнгаа уршагта ябадалнууд тухай тэрэнэй хөөрэһэнһөө хойшо хорин жэл үнгэршэбэ. Түрэһэн буряад эхэ, үргэжэ тэжээһэн ород эхэ болон эсэгэ тухайгаа һайн анда нүхэд болошоһон поляк уг гарбалтай намдаа Кеша нүхэрни нэгэтэ хөөрөө һэн. Тэрэ хөөрөөнь мүнөө үедэ һайса лаблажа, тодоруулжа абаха гэхэдэмни бүтэхэгүй байна. Юуб гэхэдэ, тэрээнтэй хэтэдээ уулзахаяа болишонхойб. Кеша һаяхан лэ хүсэн түгэлдэр дундаа ябатараа гэнтэ үбшэлөөд наһа барашаһан юм. Нарай нялха наһандаа туулгын түрмэнүүдэй шиигтэй, үжэнгир нялуун агаараар амилжа, туража, үлбэртэжэ ябаһан эхынгээ энгэртэ тэбэригдээд, хойто зүгэй налхи намаг газараар ябажа гараһанһаа хожомоо бэень муудажа болоо.

БУРЯАДАЙ хүдөө ажахын институдай 3-дахи курсда заочноор һуража байхадамнай, Кеша манай бүлэгтэ оруулагдаһан юм. Экзаменуудаа тушааха, семинарнуудта ябаха үедөө дүрбэн хүн нэгэ комнато соо ами нэгэн байрладаг байгаабди.

Дүрбэдэхи курсын сессидэ Кеша ерэхэдээ, совхозой директор болошонхой һэн. Энэ тушаал тухайгаа тэрэ өөрөө мандаа хэлэбэгүй, харин хожомшог совхозойнь нэгэ жолоошон Улаан-Үдэ ерэхэдээ, һамганайнь эльгээһэн эдеэ хоол бидэндэ дамжуулан үгэхэдөө, (тэрэ үдэр Кеша байрадаа үгы байгаа һэн) директорнай болоо юм гэжэ мэдээсээ бэлэй. Кеша өөр тухайгаа мүртэй юумэ хэлэхэгүй байгаад, харин һамган, үхибүүд болоод нүхэд тухайгаа тон дуратайгаар, урин сэдьхэлээр хөөрэжэ ябадаг һэн. Илангаяа үхибүүдээ эрхэлүүлэн дурдажа ябаха, тэдэндэ хубсаһа хунар, нааданхайнуудые абажа эльгээхэ дуратай бэлэй.

Кеша һонор ухаатай, юумые бүхөөр хадуужа абаха хүн һэн. Ном дэбтэрэй материалнуудые нэгэл дахин уншаад, лекцинүүдээ шагнаад лэ экзаменуудаа тушаахадаа, «табануудые» абажа байдаг бэлэй. Тэрэнэй уран зохёолой номуудые уншажа хэбтэхэдэнь, номоо үзэжэ һууһан бидэнэй ойлгоогүй юумэеэ тэрэнһээ асуухадамнай, һуга гүйжэ бодоод, номоо орхижо һайн гэгшын консультаци хэжэрхидэг байгаа. Номоо үзэжэ һууһан бидэндэ хатууханаар эдеэшүүлэгдэһэн сай шанажа байдаг һэн. Тиигээр гүрэнэй экзаменуудые тушаахынгаа урдахана эжынэр, үргэһэн аба тухайгаа тэрэнэй хөөрэхыень нэгэтэ хоюулан һуужа байхадаа гуйбаб.

Тэрэл хөөрөөень бүхөөр хадуужа ябаһан хадаа мүнөө юумые нюуха, ёйха сагай үнгэрөөд байхада саарһан дээрэ барлажа бэшэхэ дурам хүрөө юм даа. Тиигээд лэ Кеша иигэжэ хөөрөө һэн:

— Түрэһэн Цырен-Ханда эжымни эсэгэ — минии таабай эрдэмтэй хүн байһан хадаа инородческо степной дүүмын харюусалгата ажалшанаар хүдэлдэг байгаа. Баян шадалтай бүлын эзэн һэн. Эжынь хэлэдэгэй ёһоор, эсэгэмнишье баһал эрдэм номдо һайнаар һураһан хадаа Совет засагай тогтоод байхада, дээгүүр тушаалнуудые эзэлдэг байгаа. (Кешын таабайнгаа, абынгаа нэрэ, обогуудые тэрэ үедэ нэрлээгүй байһаниинь мэдээжэ, халтад гэбэл өөрөөшье хардуулшахаар байгаа). 1937 оной эхин багаар абамнай тушаагдаад үгы болошоһон юм. Буудуулшаһан байгаа ха. Уданшьегүй эжымни «арадай дайсанай» һамган байһан хадаа мүн лэ тушаалганда абтажа, жэлэй болзороор хаагдаһан юм. Сүүдлэһэн «гурбан» түрэхэ болоһон эхэнэрые гамнажа, статьягай ёһоор үгтэхэ ёһотой арбан жэлыень хоёр жэлээр хорооһон байгаа хаш. Эжымни түрэхэ хүбүүгээ гү, али басагаяа абарха гэжэ мүрдэгшын бүхы хардалга, гүрдэлгэ доро гараа табижа, ами хоолойгоо абарһан юм. Би Зүүн Сибириин Красноярска хизаарай нэгэ түрмын камера соо түрэһэн байгааб. Тэндэ нарайлалгын гэрэй байгаагүйнь мэдээжэ. Түрмын «лекпом» (эмшэлэгшын туһалагша фельдшер) гү, али эжытэймни суг һууһан ямар нэгэн хүгшэн эхэнэр хүйһыемни хүлдэһэн байгаа ёһотой. Туужа асаргадаһан хүнүүдые түрмэнүүд соо удаан байлгадаггүй байгаа. Удаадахи этапта туулгагшадые хаахын тула тэрэниие сүлөөлхэ хэрэгтэй. Зүгөөр ябажа шадахаяа болиһон үбшэн хүнүүдые, үбгэд, хүгшэдые, нарайлһан эхэнэрнүүдые хэды еды үдэрнүүдтэ байлгажа һэргээдэг, хүл дээрэнь бодхоодог юм һааб даа. Тиигээд лэ эжы бидэ хоёрые һэргээгдэһэн 40 хүнтэй хамта буу жадатай 6 хүн туугаад, Сибириин ехэ мүрэн Енисейн эрье зубшаад хойто зүг руу дабшаба. Үбэлшье һайса үнгэрөөгүй, хабаршье хүсэд ерээгүй саг байгаа юм ха. Ахалагша харуулшан урдамнай эмээл морёор, хажуугаарнай хоёр-хоёр харуулшад, хойномнай элдэб хэрэгсэлнүүдые ашаһан тэргэ моритой харуулшан ябаа һэн гэлсэгшэ. Туулгажа ябаһан хүнүүд баруун, зүүн тээшээ нэгэ-хоёр алхам хэхээ забдаа һаа тэрэ доро буудуулха гэһэн захиралта, заналгатай һэн. Этапта ябаһан «зегэй» («зек» гэжэ үгэһөө) үдэрэй эдихэ нормо зүһэм хара хилээмэн, нэгэ селедко загаһа түмэр аяга уһан байгаа. Үлбэрдэжэ үхэпэн хүнүүдые харгын хажуу руу хаядаг һэн. «Арадуудай эсэгын» дура зоргоороо захиржа байһан үе сагта хэдэн мянган буряадууд «нюдарган баян», «арадай дайсан», «урбалта хэһэн хүнүүдэй бүлын гэшүүд» гэжэ хардагдаад, агуухэ Енисей мүрэнэй эрьеэр хойшоо, хүнэй бодхуултажа тэрьелхэгүй хүндэ хүшэр газарнуудта абаашагдаһан байна. Тэндээл хосоржо үхэхэ ёһотой байгаа.

Туулганай замда адаалхай үзүүрнүүдтэй проволокоор хүреэлэгдэһэн хэдэн бараагууд, палатканууд байдаг байгаа. Тэдэниие тойроод углуунуудтань харуулай вышкэнүүд бии һэн. Проволоко харшын гэзаа таладаньхэдэн харуулшад ябадаг, нохойнуудые табидаг байба. Харин бараагууд соо хоёр дабхар наарнууд дээрэ зобоһон хүнүүд унтадаг, гэрэй дунда шулуун гү, али шэрэм пеэшэ түлидэг байгаа юм. Хулпаа, булуудхын олон гээшэнь оромгүй, унтаха, хэбтэхыншье аргагүй һэн гэжэ эжымни хожомоо хэлэдэг бэлэй.

ТУУЛГЫН зам дүүрэхэ юм бэшэ, хойшоол үргэлжэлхэ. Үлдэшэһэн бинь бархиржал, эжынгээ үбэртэ амяа табихаа дүтэлөөд ябаа хаб. Эжын гү, али минии талаан болоходо, манай этапта Буряадаймнай урдахи аймагуудһаа тушаалганда абтаһан Бармид гэжэ нэрэтэй үбгэжөөл ябалсаһан байгаа. Нэгэ хонолгын үедэ Бармид эжыдэмни дүтэлжэ ерээд, өөрынгөө үмдэжэ ябаһан самса тайлажа хуушаршаһан хонин дэгэлтээ үгэһэн байгаа. «Энэ самсаар хүбүүгээ орёо, өөрөө энэ дэгэл үмдөөд, үриеэ дулааханаар абажа яба», — гэһэн юм. Тиибэ ябашье хүбүүн һуларжал байба, хүхэршэбэ, аминшье таһалдаха туйлтай болошобо. Муухан гэрнүүдтэй багахан тосхондо дүтэлөөд ябахадаа, эжытэйнь зэргэлээд ябаһан Бармид үбгэжөөл: «Зай нүхэр, хүбүүгээ эндэл айлда үгэхэ аргаяа бэдэрэ. Бааһаншни мэнэ амияа табихань, бэеыень ан арьяатанай хүнэһэн болохыень хаяха аалди, ай бурхан» — гэжэ гэмэрбэ. Ой тайгын дунда түбхинэпэн тэрэ тосхоной захын гэртэ Цырен-Хандын түргэн зуура ороод гарахыень харуулшадай ахалагша зүбшөөһэн байгаа. Теэд хүбүүгээ орхихо найдалай үгышье һаань: «Түхэреэн дэлхэй дээрэ һайн сэдьхэлтэй хүнүүд байдаг лэ бэшэ гү» — гэжэ бодоһон Цырен-Ханда түогэн гэшхэлшэбэ. Газар малтажа бариһан багахан гэртэ ороходонь, хүгшэрһэншье һаа яһала шуумар хүдэлэсэтэй, урихан шарайтай эхэнэр угтажа, уйдхартай гуйлтаяа хэлэхэдэнь: «Ай халагни, бааһамни, орхииш даа, орхи. Япан муухай хардалга, гүрдэлгэ гээшэб даа. Ямаршье гэм зэмэгүй хүнүүдые иигэжэ зобоожо байдаг хэд юуд байгаа юм, ямар засаг, гүрэнтэй болошоо гээшэбибди. Минии нүхэр хубисхалай хэрэгтэ яһала ябалсаа, теэд ямар хубисхалаа хэжэрхёо юм, ай халаг, — гэжэ шэбшэнэ.

Тэдэнэй хүрэхэ хүдөө ажахын колони хүрэтэр үшөөл хэдэн хонолгын зам үргэлжэлхэ байгаа. Нэгэтэ ой соогуур ябажа ябатарнь модо бэлэдхэгшэдэй хэдэхэн гэрнүүд харагдаба. Тэндэ дүтэлөөд ябахадань, модо тайража, бэлэдхэжэ байһан олон эхэнэрнүүд харагдана. Тэндэ эхэнэрнүүдэй зоно байһан байгаа. Зоныл нарядчик «зегүүдтэ» дүтэлжэ ерээд: «Манда хомууд, тоног, булхаа тэргэ заһабарилжа шадаха хүн хэрэгтэй, үлэхэ дуратай хүн бии гү?» — гэжэ соносхобо. Бармид үбгэжөөл мэтэр үлэхэ дуратай байһанаа мэдүүлээд, зоны тоо бүридхэгшэ, ажал хубаарилагша бюрогой хүдэлмэрилэгшэдэ хандажа, Цырен-Хандые мүн лэ ажалда абахыень гуйба. Тиигээдшье хоюулан үлэжэ, Бармидай зүбшөөлөөр Цырен-Ханда булхаагаар модо шэрэлгэдэ хүдэлдэг болобо. Модо шэрэдэг эхэнэрнүүд үүр гэгээнээр нэгэ харуулшанда туугдаад моридоо барихаяа моридой байрада ерэдэг байгаа. Тэндэ түхеэрэгдэһэн столярка соо Бармид үдэр, һүнигүй хазаар, хомууд, тоног болон мөөртэй булхаа заһабарилжа байдаг һэн. Нэгэтэ үглөөгүүр Цырен-Хандын орожо ерэхэдэнь, тэрэ түлигдэжэ байһан шэрэм пеэшэнэй хажуудахи модон орон дээрэ хүйһэндөө хүрэтэр нюсэгэлһэн, толгойдоо модон шүүрхээр дэрэ хэһэн хэбтэбэ. Бармид нютагайнгаа эхэнэрэй орожо ерэхэдэнь ехэтэ хүхижэ: «Бэе махабадаа шангалжа, нюргаа шаража хэбтэнэб даа. Тэрэгүй һаа ажалдаа диилдэжэ, арһан дагадха болоод эндэл хосоршоно бэзэб. Шишье бэеэ һайнаар харууһалжа, заһажа, сэбэрлэжэ яба. Саг сагтаа бэшэ, сахилза хүхэдөө бэшэ, энэ муухай бузар саг хубилхал байха, — гээ бэлэй.

Юлиан МОКРЕЦКИЙ,
ажалай ветеран, Буряадай ССР-эй габьяата зоотехник.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

...ОННО КОНФЕРЕНЦИНҮҮД
...Э ХЭЛЭГДЭҺЭН ҺАНАМЖА, ДУРАДХАЛНУУД

...ФОЛОМЕЕВ, Му... ...й районой арадай ...й Сүүлгын сельскэ ...рүүлэгшэ:

...йнгаа Соведэй ...гэдэмэл партийна ...байгуулха тушаа ...һэн совхозой пар... ...анизациин суглаан ...дал дуулаа һэм. ...нэ нэгэдэмэл пар... ...низациин мэдэлдэ ...совхозой, һургуу... ...ИК-5 учреждениин ...организацинууд ...Энэ болохотой гэ...

...ЕВ, Зэдын райо... ...ба партиин вете...

...най ехэл хүндэ ...оронхой. Орон соо... ...унис үзэл бодолдо ...энүүд, хүдэлөөнүүд

...рядай республика... ...иин гол хараа шэг... ...огүй гэжэ оролдо... ...интеллигентнэрэй ...ороо. Үнгэрхэдөө, ...ФСР-эй, Буряадай ...дай депутадууд (тэ... ...нэгэниинь) пар... ...а үймөө татаһан ...адли болоод, шуу... ...болонхой. Иимэ үе ...комитедууд, ...эршэтэйгээр, ...р тэдэ хүсэнүүдтэй ...отэй. Саг тулаа! Гэ... ...хана хараад һуужа

...ОДЕЛЬСКИЙ, Зэдын ...X партсъездын нэ... ...олхозой профкомой

...н мүнөөнэй байдал ...коммунистнуудай, ...партийнабэшэ хү... ...а сэдьхэл ехээр

...түхэлэй «демокрадууд» Россида болон ондоошье республикануудта өөрынгөө дуран зоргоор партиин урдаһаа тэмсэл ябуулна. Олон партинууд орон соомнай байха аргатайшье һаа, демократиин ёһоор зэргэ оршон байхаяа огто таһа мартанхай. Арад зоной дунда үзэл сурталай хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулхаар болоо.

Үгы гэбэл, үймөөнэй саашанхи хойшолон тухай урид хэлэхын аргагүй, хүндэ!

В. Н. КОЛОБКОВ, Мухар-Шэбэрэй районой Хара-Шэбэр һууринай ажалай болон дайнай ветеран:

— Һүүлэй үедэ таряашадта газарыень бусаажа үгэхэ гэжэ оло дахин хэлсэдэг, хөөрэлдэдэг болонхой. Бидэ газараа абаад, яаха бслонобибди! Илангаяа наһатайшуул газараа юугээр элдүүрилхэ, һүүлдэнь ямар техникээр тариха болоноб! Тиимэһээ газараа колхоздонь, совхоздонь үлөөгөө һаа, дээрэ ха юм.

М. С. БАТУЕВА, Захааминай районой «Ажалай туг» газетын редактор:

— Һургуули, залуушуул — партиин ерээдүйн халаан, теэд энэ хүдэлмэри шэнжэлэлгэдэ горитой анхарал хандуулагданагүй.

КПСС-эй районно партийна организациин шиидхэхэ шухала зорилгонууд партиин райкомой аппарадай бүридэлтэй холбогдоногүй. Ямар шэглэлнүүдээр консультантнууд хэрэгтэй юм! Социально-экономическа асуудалнуудаар гү, али Соведтэй, ниитын эмхинүүдтэй ажал ябуулгаар гү! Мүнөөдэр, минии һанахада, үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд лэ олон хэрэгтэй. Энэ тон шухала.

ЦАГААТЫН ФЕРМЕР

Манай сагай шэнжэ шарай хубилжа, хүнэй ухаан бодолдо һанагдаагүй үйлэ хэрэгүүд үзэгдэнэ. Холын харгыда гү, али командировкодо ябатараа элдэб һонин хүнүүдтэй ушархашье саг болоно даа.

Нэгэ һара тухай болобо. Зэдын районно партийна конференциин забһарлалгын үедэ гуша наһая һаял хүсэжэ ябаһан делегадтай танилсаа һэм.

Тэрэ хүн «Александр Балданов гээшэб» гээд, намда гараа һарбайба. Дам саашаа халажа хөөрэлдэхэдөө, тэрэнэй хүдэлмэри тухай нилээд олон юумэ ойлгожо абабаб.

...Александр Лубсандабаевич Балданов, 32 наһатай, тиигэбэшье минии нюдэндэ үшөөл залуугаар харагдана. Нимгэн сагаан шарайтай, үндэр нарин бэетэй хүбүүнэй буряадаараа хөөрэжэ эхилхэдэнь, ульгам хурдан хэлэтэй хүн гэжэ абаһаар ойлгохоор. Зүгөөр тэрэмнай ород хэлэ, литературын багша мэргэжэлтэй байшаба.

Харин мүнөө түрэл Цагаата нютагтаа ажалладаг юм. Александр Балданов фермер болонхой. Фермер гэхэдэмни, хүндэтэ уншагшад, гайхажашье болохот. Теэд, үнэхөөрөөл, фермерэй харгы шэлэнхэйл даа. Александрай наһанай зам ута бэшэ байбашье, мүнөө үеын залуу хүнэй харгыдал адлирхуу. Дунда һургуули дүүргээд, армиин албанда ябаа. Удаань нютагаа бусаад, багшын институт дүүргэһэн байха юм.

Эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо комсоргоор 3 жэлэй туршада хүдэлөө. Һүүлдэнь партиин райкомой инструктораар ажаллаа.

Хубилган шэнэдхэлгын жэлнүүдтэ орон соомнай боложо байһан үйлэ хэрэгүүд хүн бүхэнэй ажабайдалда баһал хубилалта асарна ха юм. «Комсомолой, партийна хүдэлмэридэ ябаһан аад, мүнөө фермер боложо байхадаа, Александр, юун гэжэ бодонобши?» — гээд би асуубаб. Тэрэ иигэжэ хэлэбэ: «Мүнөө сагай байдалаар орон соомнай томо-томо колхоз, совхозуудай хажуугаар, арендаторнууд, кооператорнууд, фермернүүд гэхэ мэтэ ажал эрхилэгшэд бии боложо байна гээшэ. Тэдэнэй нэгэниинь манай багахан үмсын ажахы болоно ха юм».

— Үмсын ажахы эрхилһэн хүн коммунист байха аргатай гү? — гэжэ асуудал табибаб. Тэрэ иигэжэ харюусаба: «Марксын, Ленинэй һургаал намайе өөрын бодолтой, юумэнһээ дулдыданги бэшэ байхаар һургаа гэжэ һанагшаб.

Бага ехэшье һаань, өөрын зөөритэй, дэлгүүрэй экономикодо орожо байха сагта эдеэ хоолой зүйл хүн зоной аша туһада өөрынгөө хүсөөр үйлэдбэрилжэ байхадаа коммунист хүн буруу бодоно гэжэ һананагүйб».

Тэрэ өөрынгөө түрэһэн аханар Сэнгэ, Сергей хоёртой таряашанай үмсын ажахы эмхидхээ. Мүнөө хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байнад.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой правлениин зүбшөөлөөр 78 гектар газар абажа, арендаторнууд болоһон аад, мүнөө жэлдэ тэрэ газараа гүрэнэй актаар өөһэдынгөө болгоходоо, үхибүүдтээшье дамжуулха эрхэтэй болобо ха юм.

Нёдондо жэлдэ 10 га газарта хартаабха, 40 га куузику һуулгаһан, бэшэ участогаа паар болгоһон байгаа.

Харин мүнөө жэлдэ ехэнхи газартаа хартаабха тарижа, гектар бүхэнһөө 100 центнер хуряажа абаба.

Тэдэнэр 41 мянган түхэриг банкһаа кредит абаад, хоёр квартиратай гэр, гахайн байра, овощехранилищи барихынгаа хажуугаар шэнэ техникэ худалдажа абаһан байна. Тиигэжэ МТЗ-80 тракторнтай байһанаа үшөө Т-40 тракторнтай болобо. Энэ техникэдээ шаргагалха бүхы хэрэгтэй хэрэгсэлнүүд, тэрэ тоодо, тракторай гурбан тэргэ бии юм.

Мүнөө жэлдэ фермер Александр Балданов хартаабхаяа худалдажа, 30 мянган олзо оруулаа. Ерэхэ жэлэй ургасада 50 тонно үрэһэ хадагалба. Саашанхи байдал тухайнь асуухадамни, тэрэ иигэжэ хэлэбэ: «Таряашанай үйлэ хүнгэн бэшэ юм бээ. Зүгөөр бидэнэр гэдэргээ сухарихаар бэшэбди. Ажахыдаа хэрэгтэй барилгын материал, техникэ гэхэ мэтые һайсал бэдэрхэ хэрэг гарана. Жэшээлхэдэ, манда ажалай автомашина ехэл хэрэгтэй байгаа.

Һаяар 40 поршоонхо, хори гаран хони абахамнай. Гаргашамнай нилээд ехэл даа. Хартаабхаяа хуряахадаа, колхозһоо комбайн абаа һэмди. Мүн һургуулиин үхибүүдтэй хөөрэлдэжэ, ургасаяа хуряагаабди. Хойто жэлһээ 20 процент налог түлэжэ эхилүүэбди. Мүн банкһаа абаһан мүнгэеэ бага зэргээр бусаажа эхилхэ болонобди».

Иимэл даа Зэдын таряашанфермерэй ажабайдал. Гурбан аха дүүнэр хубилган шэнэдхэлгын үе сагта шэнээр ажабайдалаа эхилжэ, өөһэдынгөө хүсэл эрмэлзэл, эрчим шадал элсүүлэн хүдэлжэ байнхай.

Тэдэнэй ажахы Зэдын Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой Цагаатын отделениһээ гурбан модо газарта оршоно.

Аха дүү Балдановтанай бүлэнүүд — үнэр баян, олон үхибүүтэй айлнууд колхозойнгоо түбтэ ажаһуудаг юм байна.

Б. ЦЫРЕНДЫЛЫКОВ,
манай корр.

ҮГЭ АНДАЛДААНАЙ КЛУБ

Партиин рескомой ниитын-политическэ түбэй бага зал соо «Альтернатива» гэжэ үгэ андалдаанай шэнэ клуб нээгдэжэ, түрүүшынгээ заседани үнгэргэбэ. Энэ клуб Улаан-Үдэ хотын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй хүсэлөөр нээгдэһэн байха юм.

Гэбэшье ондоо мэргэжэлтэд ба ондоошье партиин гэшүүд клубай хүдэлмэридэ хабаадалсаха аргатай. Энэ клубай хүтэлбэрилэгшэ Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай доцент Б. П. Крянев иигэжэ хөөрэнэ:

— Ондоо партиин гэшүүдэй ба түлөөлэгшэдэй манай суглаануудта хабаадалсаа һаань, үгэ андалдаан бүришье һонирхолтойгоор үнгэрхэ ёһотой. Жэшээлхэдэ, энэ клубай түрүүшын заседанида социал-демократууд уригдаһан аад, тэдэнэр эндэ үгы байна.

Мүнөө суглаан дээрэ ехэ ярилдаан, тоосолдоон болоогүй. Сугларгшад эхэнхидээ мүнөө үеын политическэ байдалые тодорхойлһон, тэрэнэй онсо илгаанууд тухай хөөрэлдэһэн байна. Харин энэ һарын заседаниин гол асуудал иимэ байһан юм: Октябриин революци болохо ёһоороо болоо гү, али буруу шэглэл байгаа гү?

Иимэ түхэлтэй асуудалнууд мэнэ һая болотор заседанида гаргагдахаһаа байха, хүнэй һанаандашье ородоггүй байһан ааб даа. Тиимэһээ энэ асуудалаар ехэ хөөрэлдөөн болохо гэжэ һанаһан байнаб. Дурсагдаһан асуудалаар нэгэ үдэшэ бэшэ, харин хэдышье удаан тоосолдохоор ха юм. Теэд дурдагдаһан үгэ андалдаанай тон эхиндэнь энээн тухай нэгэ бага хөөрэлдөөд, һүүлдэнь мүнөө үдэрэй асуудалнуудта сугларагшад гол анхаралаа хандуулһан байна. Теэд энэмнай үгэ андалдаанай клуб ха юм. Эндэ ямар харгыгаар тоосолдоон болохоб гэжэ түсэблэхэнь бэрхэтэй шэнги.

Сугларһан соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй дунда олон библиотекарьнүүд байгаа. Тэдэнэр хөөрэлдөөндэ яһала эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Суглаанай һүүлээр түрүүшын заседани ямар байбаб гэһэн асуудал клубай гэшүүдтэ табигдаба. Бүхы ушарта адли харюу үгтэһэн байна:

— Ехэ һонин. Иимэ клубууд саашадаа хүдэлмэреэ ябуулаа һаань, һайн байгаа.

Нээрээшье, энэ клуб өөрынгөө дабташагүй түхэлтэй байһандаа һонин юм. Эндэ сугларһан хүнүүд өөһэдынгөө бүхы асуудалнуудта харюу абаха, элдэб юумэн тухай сүлөөтэйгөөр хөөрэлдэхэ аргатай болоно. Һара бүхэндэ нэгэ дахин болодог суглаануудайнь, гол асуудалнууд баһал һонирхолтой байна. Жэшээлхэдэ, саашадаа «Элдэб шажанай илгаанууд» гэһэн асуудал табигдаха юм. Мүн «Арадууд ба национальна политика» гэһэн хөөрэлдөөн болохо. Үгтэһэн асуудалые һайн мэдэхэ мэргэжэлтэд суглаан бүхэндэ уригдаха байна.

Үгэ андалдаанай клуб ехэл хэрэгтэй. Мүнөө сагта элдэб асуудалнууд гансал нэгэ талаһаа бэшэ, харин олон янзаар харагдадаг болонхой гээшэ. Тиимэһээ тус асуудалнуудые һайн мэдэхэ хүнүүдээр хөөрэлдөө һаа, ехэ туһатай байхань ойлгосотой.

С. ДОРЖИЕВ.

Хубисхалшын намтарhаа

ТҮНХЭНДӨӨ АЛДАРТАЙ hЭН

Түнхэнэй аймагай түрүүшын коммунистнуудай нэгэн Бадма Жамнянович Цыденов нютагтаа гэгээрэлэй hуури табилсажа, олохон хүбүүд, басагадые эрдэм бэлигтэ hургаhан габьяатай.

Хүсэд яhажаагүй үхибүүн бэетэй ябахаhаа Бадма баяд, ноёдой хүлhэншэн болож, хүндэ ажалда яhала зобоhон байха.

Хабартаа тарянай газаа хахалхадаа, модон анзаhа гараа даахагүй байhан дээрэhээ шэлэ, хүзүүн дээгүүрээ hур ооhор татажа, анзаhанай барюулда уяад, шэлээрээ дүнгэгшэ hэм гэжэ Б. Ж. Цыденовэй Толтойн дунда hургуулиин hурагшадта хөөрэжэ байхыень дуулаа агша hэм.

Октябриин революциин манай Түнхэндэ хүрэжэ ерэхэдэ, Бадмын урда үргэн харгы нээгдэжэ, түрүүшын үдэрhөө тэрэ шэнэ засагай түлөө хаба шадалаараа оролдожо, нютагайнгаа зоной дунда ойлгуулгамжын хүдэлмэри ябуулжа, үетэн нүхэдөөрөө үгытэй айлай найман ханатай гэртэ хүнүүдые суглуулжа, зүжэг наада табижа, харагшадые hонирхуулдаг hэн...

Бадма Жамнянович 1905 ондо Түнхэнэй районой Түхэрэн нютагта үгытэй бүлэдэ түрэhэн юм. 1919 ондо Харбяангуудай буса түрэлтэнэй эхин училищи дүүргэhэн байна. Эгээл тэрэ үедэ алдарта Н. А. Каландаришвилиин отряд Түнхэнэй дайдаар гараhан түүхэтэй. Мүн партиин Эрхүүгэй губкомой этигэмжэтэ түлөөлэгшэ нүхэр Захаров сагаантанда эсэргүү тэмсэл эндэ эмхидхэhэн байгаа. Залуу хүбүүнэй шэнэ засагые батаар дэмжэхэ хэрэгтэ тэрэнэй багша хожом Ленинэй ордендо хүртэhэн Сергей Дебанович Дебанов туhалhан юм. Үгытэйшүүлэй нюуса суглаанууд hургуулиин байшан соо үнгэрдэг бэлэй.

1921 ондо Түнхэнэй аймагта комсомолой түрүүшын үүрэй эмхидхэгдэхэдэ, түрүүшын гэшүүн болож, Б. Ж. Цыденов ороhон юм. Хоёр hарын политическэ курса дүүргээд байтарнь тэрэниие комсомолой үүрэй секретаряар hунгажа, ЧОН бригадын бүридэлдэ оруулhан байна. Урагшаа hанаатай комсомол хүбүүн энэ ажалдаа hайнаар хүдэлжэ, залуушуулай ёhотой ударидагша болоо бэлэй.

1924 ондо ВКП(б)-гэй Түнхэнэй райкомой зууршалгаар Бадма Цыденовые Дээдэ-Үдын совпарт-hургуулида эльгээгдэhэн юм. Тэрэ hургуулияа амжалтатайгаар дүүргэжэ, түрэл нютагаа бусажа ерээд, 1925 оной октябрь hараhаа 1926 оной октябрь хүрэтэр хушуунай уншалгын байшанда хүдэлөө hэн. Тэндээ хүдэлжэ байха зуураа хушуунай газарай гэшүүнэй ба комсомолой үүрэй секретариин уялгануудые дүүргэhэн байна. 1925 ондо Бадма Жамнянович партиин гэшүүндэ абтаhан юм.

1927—1929 онуудта Б. Ж. Цыденов Улаан Армида сэрэгэй алба хэжэ байхадаа, подразделениин партийна эмхиин секретаряар hунгагдажа, сэрэгшэдэй дунда полит-гэгээрэлэй хүдэлмэри аша үрэтэйгөөр ябуулдаг байгаа.

Сэрэгэй алба дүүргэжэ бусаhанайнь hүүлээр ВКП(б)-гэй Буряад-Монголой обком тэрэниие Зүүн зүгэй ажалшадай коммунис университедтэ hурахыень Москва эльгээhэн байна. Тэндэ байха үедэнь ВКП(б)-гэй ЦК-гай захирлтаар манай нютагай хүбүүн тусхай комиссиин бүридэлдэ оруулагдажа, 1930 оной январьhаа апрель хүрэтэр Кустанайн областьдо хүдөө ажахые хамтаруулгада хабаадалсаhан юм.

1932 оной хуушаар нүхэр Цыденов Зүүн зүгэй ажалшадай университет дүүргэжэ, түрэл нютагаа бусажа ерээд, 1933 оной январь hараhаа 1935 оной апрель хүрэтэр ВКП(б)-гэй Түнхэнэй ба Ахын райкомуудта эмхидхэлэй таhагые даагшаар, hүүлээрнь Ага эльгээгдэжэ, 1937 оной сентябрь хүрэтэр партиин Улаан-Ононой райкомой секретаряар хүдэлөө hэн.

Удаань Б. Ж. Цыденов партиин обкомой мэдэлдэ орожо, арба гаран жэлэй туршада hургуулиин директорээр хүдэлhэн байна. Тиихэ зуураа тэрэ Толтойн можын партийна организациие хүтэлбэрилөө, олон жэлдэ пропагандистын уялга, бусадшье даабаринуудые жэншэдгүй дүүргээ.

Ажалдаа үнэн сэхээр хандажа ябаhанай түлөө КПСС-эй райкомой, райгүйсэдкомой, РСФСР-эй, Буряадай ССР-эй Гэгээрэлэй министерствэнүүдэй Хүндэлэлэй грамотануудаар оло дахин шагнагдаhан байна.

«1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ шэн габьяата ажалай түлөө», «Ажалдаа шалгарhанай түлөө» медальнуудта хүртөө hэн.

Пенсидэшье гарахадаа, коммунист Б. Ж. Цыденов миин hууhаагүй, Толтойн дунда hургуулида географиин багшаар хүдэлөө, хүдөөгэйхидтэ лекценүүдые уншаа. «Аршаан» курортдо зөөhэнэйшье hүүлээр тэрэ наhа бараhан саг хүрэтэрөө ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг бэлэй. Бадма Жамняновичай hургаhан олон хүнүүд мүнөө совет, партийна хүдэлмэридэ, гэгээрэлдэ хүдэлжэ, багшынгаа нэрэ дээрэ үргэжэ ябадаг.

Б. БИРБАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

МАРШАЛ ЖУКОВТА ЗОРЮУЛАН

МОСКВА. Манай ороной ниислэлдэ маршал Г. К. Жуковта бодхоогдохо хүшөөгэй нээмэл конкурсын түрүүшын турта ороhон проектнүүдэй выставкэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Түбэй музей соо нээгдээ.

Түрүүшын турта 30 гаран авторнууд хабаадалсана. Конкурсын дүримэй ёhоор проектнүүдэй авторнууд мүнөө дээрээ нюуса. Хүшөөгэй проекттэй хамта авторнууд хүшөөе хаана табиха тухай hанамжануудаа дурадхана. Тэдэнэй тоодо Смоленскэ талмай, Поклонно хада, Киевскэ вокзалай дэргэдэхи талмай болон бусад зохид газарнууд нэрлэгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: маршал Г. К. Жуковта табигдаха хүшөөгэй 12-дохи номерой проект.

ТАСС-ай фотохронико.

СОЁЛОЙ hОНИН

«МҮНГЭН ХУТАГА»

Буряад драмын академическэ театрай шэнэ сезоной түрүүшын премьерэ hаяхан болобо. Тэрэ хадаа поэт Дулгар Доржиевагай бэшэhэн «Мүнгэн хутага» гэжэ зохёолоор табигдаhан зүжэг болоно.

Режиссёр Буряадай ССР-эй габьяата артист Содном Хажитов найруулан табиба. Уран зурааша Л. Ильина уран шэмэглэлыень бүтээhэн ба...

РСФСР-эй габьяата артист Г. Б... ханов, Буряадай ССР-эй арада... тистка М. Зориктуева болон бэли... бусад артистнууд наадана.

Үе саг тухай, хүнэй hэшхэл т... хэлэhэн авторай бодолнууд тэд... артистнуудай наадаар бэелбэ.

М. ДАНИЛОВ

НАДЯ РУШЕВАГАЙ ЗУРАГУУД

Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн залнуудай нэгэн соо Надя Рушевагай зурагуудай харалга ноябрь hарын турша соо үнгэргэгдэжэ байнхай.

Сэсэг мэтэ hайханаар hалбарhан наhанайнгаа эгээл түлэг соо, оройдоол 17 хүрөөд ябатараа, Надя басаган нүгшөө hэн. Айдар басаганай гэртэхин — Наталья Дойдаловна Ажикмаа-Рушева, Николай Константинович Рушев гэгшэдэй гашуудалые ямаршье үгөөр саарhан дээрэ дамжуулхын аргагүй.

Рушевтан аха дүү Монгол орондо хүдэлхэ үедөө, 1952 оной январиин 31-дэ басагатай болож, үриеэ Надя гэжэ нэгэн hаналаар нэрлэhэн байгаа. Басаганай эсэгэ уран зурааша мэргэжэлтэй, мүнөө Түбэй телевидениидэ хүдэлдэг юм. Басаганай эжы Тувын республикын эгээл түрүүшын балеринэнүүдэй нэгэн юм.

Табатайhаа эхилжэ, Надя зурадаг болоhон байгаа. Бишыхан басаганай энэ эрмэлзэлдэ эсэгэнь шиидхэхы нүлөө үзүүлээ бэзэ даа. Уран гартай эсэгэеэ дагажа, түрүүшынгээ зураг бүтээhэнhээнь хойшо гурбан жэлэй үнгэрхэдэ, 200-гаад зураг бэлэн болонхой байгаа. Басаганай түрэлхиин уран бэлигые саашань мүлихэ, зурагай оньhо нюусануудтай танилсуулха хүсэлтэйгөөр гэртэхидынь Надя басагаяа Пионернүүдэй ордонгой дэргэдэхи уран зурагай студида hурахыень үгэhэн юм. Эндэ бэлигтэй багша Л. А. Магницкаяда заалгажа эхилээ hэн. Эгээл энэ үеэр Надя РСФСР-эй арадай уран зурааша, академик В. А. Ватагинтай золгохо заяатай байгаа. Гайхамшаг уран зурааша эдир басагые гансата халуунаар дэмжэжэ, али болохоор дүнгэhэн байдаг.

Надя Рушевагай зурагуудые ажаглахадаа, залуухан басаганай сагаахан сэдьхэлэй, түрэлхиин оюун ухаанай гүн гүнзэгые гайхамаар. Пушкин, Шекспир, А. Грин, Сент-Экзюпери, Андерсен гэхэ мэтэ дэлхэйн классигуудай зохёолнуудые арбаадтай басаган ямар hайнаар мэдэдэг байгааб даа! Тэрэшэлэн нарата Газарайнгаа олон түмэн яhатанай ажабайдал тухай дэлгэрэнгы мэдэсэтэй hэн. Жэшээ болгон, «Гамлет эхэтэеэ», «Офелия нүгшэхынгөө урда», «Бата хаан», «Д. Неру пионернүүдэй дунда», «Вьетнамай үхибүүд», «Япон хатар», «Хун шубуута нуур» гэхэ мэтэ зурагуудыень нэрлэе.

Мүнөөдэр Надя Рушева тухай дэлхэйн олон нютагуудта мэдээжэ болонхой. Румынида, Чехословакида, Польшодо, Энэдхэгтэ, Японд, Италида, США-да болон Монголой республикада эдир уран зураашын бүтээлнүүдэй харалганууд эмхидхэгдэhэн байна. Уран зурагай искусствын А. Пушкинай нэрэмжэтэ гүрэнэй музейн залнууд соо басаганай зурагууд хэдэн удаа олоной анхаралда табигдаа.

Богонихон наhанайнгаа оюун хугасаа соо Надя Рушева 10 мянга гаран зураг хэжэ үрдеэ.

Харалгын залай шэмээгүй оршон соо зон уанада үлгөөтэй зурагуудые яаралгүйгөөр, бодолгодо абтан шэртэнэ.

— Надя Рушевагай зурагуудай харалга манай музейдэ хоёрдохиёо нээгдэбэ. Арбаад жэлэй урда түрүүшын харалга эмхидхэгдээ hэн,— гэжэ уран зурагай музейн эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Э. Б. Шухоева хэлэнэ.— Тувын ниислэл Кызыл хотын уран зурагай музейдэ басаганай хэдэн мянгаад зураг хадагалагдадаг юм. Тэндэхи музейн хүдэлмэрилэгшэдтэй хэлсэжэ, энэ харалга нээбэбди.

hаруул зал соогуурхи зурагуудые хаража, яаралгүйгөөр гороолhон зон удаань набтархан стол дээрэхи зузаан дэбтэрэй хуудаhануудта hанамжануудаа үлөөнэ.

«Энэ харалга бидэндэ аргагүй hайшаагдаба. Надя Рушева айхабтар бэлигтэй басаган байгаа. Басаганай зурагууд манай сэдьхэлдэ залиршагүй hайхан мэдэрэл түрүүлбэ. Харалга эмхидхэгшэдтэ баяраа дуулганабди. 2-дохи hургуулиин 8-дахи «а» классай hурагшад»,— гэжэ дэбтэр соо эгээл hүүлдэ бэшээтэй байгаа hэн.

Д. ДАМБАЕВ.

ДАНГИНАНАРАЙ ХАРАЛГА

Аглаг сэдьхэлдээ дуугаа
Алдангүй шэбшэн, hэшхэн ябаhан,
Энэ дэлхэйн эхи татаhан
Эхэнэр хүнэй соло татанам!

гэжэ Ага нютагай бэлигтэй поэт Цыдып Жамбалов нэгэ шүлэг доторoo түүрээhэн байдаг. Үнэхөөрөөшье, эхэнэр энэ дэлхэйн эхин, хүн түрэлтэнэй эгээл нангин hэшхэлынь гэхэдэ, алдуу болохогүй. Тииhээ-тиитэрээ зулгы урихан залуу наhандаа басагад, бэреэднай байгаалиин эгээл hайхан бүтээл, толи гэрэлынь байhанаа тодорхойлдог. Улаан-Үдэ хотодо энэ оной декабрь hарада үнгэргэгдэхэ «Түбэй Азиин эгээл hайхан дангина» гэhэн уласхоорондын конкурсын тоосоогоор hаяхан Ага тосхондо округой дангинанарай харалган үнгэргэгдэбэ.

Округой соёлой таhагай, уран бэлигэй научно-методическа түбэй үүсхэлээр эмхидхэгдэhэн энэ хэмжээ ябуулгада Ага нютагаймнай эгээл hайхан, эгээл урин налгай, ухаансар, сэсэн, оёхо, бэлдэхэдээ эгээл шадамар бэрхэ басагад хабаадалсаhан байна. Түрүүшээр энэ харюусалгатай хэмжээ ябуулгада 30 басаган хаба шадалаа туршалсажа эхилhэн аад, түгэсхэлэй шатада оройдоол 10-ниинь хүрэбэ.

Округой соёлой байшанаар дүүрэн хүн зон hаяхан сугларжа, Ага нютагай эгээл сэбэр, эгээл урин налгай, ухаансар сэсэн басага элирүүлгын хэмжээ ябуулга hонирхон харабад. Хэн-хэндээ мүхөөгөө үгтэхөөр бэшэ гоё hайхан 10 басагад соёлой байшанай тайзан дээрэ гаража, суглааргашадта хаба шадалаа харуулбад. Хэрэг эрхилхэдээ, шадамар бэрхэ эхэнэрэй конкурсдо Ага тосхоной Туяана Дондокова бусадhаа булюу байба.

Могойтын районой Хара-Шэбэрэй дунда hургуулиин багша Баярма Дашадондокова конкурсдо бүхы талаhаа өөрыгөө эрхимээр харуулаа гэжэ уридшалан хэлэлтэй. Тэрэ урин налгай зангаараа бусад басагад сооhоо онсо шалгаржа, тусхай шанда хүртэхынгөө хажуугаар, мүн уран бэлигээ харуулхадаа, хатар нааданда шадамар байжа, олониие хужарлуулба.

Харин Агын районой Шулуутай нютагай хонишон Гүнсэлма Цыденешиева үндэр тэгшэ бэеэрээ, сэбэр hайхан шарайгаараа, хурса омог харасаараа баранда hайшаагдажа шалгарба. Мүн лэ энэ басаган мүнөө үе сагай эрилтэдэ хүрэмэ хубсаhа хунар оёжо үмдэлгын мүрысөөндэ өөрыгөө эгээл hайн талаhаа харуулба.

Советскэ Союзай Герой Базар Ринчиногой нэрэмжэтэ багшанарай училищиин студентка Туяана Бальжинимаева олон тоото харагшадай дура сэдьхэл буляажа, тусхай шанда хүртэбэ. Мүн эдир залуу басагад — Гүнэй нютагай эгэшэ дүүнэр Раднагуруеванууд, Саяана Семенова, Будалан нютагай Сэсэгмэ Сандакова, Амитхаша hууринай Дулма Гармаева гэгшэд энэ конкурсдо өөhэдыгөө эгээл hайн талаhаа харуулба. Эдэнэр конкурсын орёо бэрхэшээлтэй даабаринуудые урагшатай бэрхээр дүүргэhэн, элдэб бэлэн бэшэ асуудалнуудта зүб харюунуудые үгэhэн байнад.

Зүгөөр мэргэжэл түгэс жюрин энэ конкурсын дүнгүүдые согсолходо, Шулуутай нютагай хонишон Гүнсэлма Цыденешиева бусадhаа шалгаржа, эгээл түрүүшынхиеэ Ага нютагай сэбэр дангинын нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тиигэжэ тэрэ Улаан-Үдэ хотодо үнгэргэгдэхэ Түбэй Азиин дангинанарай түгэсхэлэй харалгада хабаадалсаха эрхэдэ хүртэбэ. Гадна Баярма Дашадондокова, Туяана Бальжинимаева гэгшэд баhал энэ харалгада хабаадалсаха болобод.

Ага нютагаймнай соёлой ажабайдалда түрүүшынхиеэ үнгэргэгдэhэн энэ хэмжээ ябуулгые hонирхолтой болгохын түлөө эмхидхэлэй комитет, уран бэлигтэн ехэ оролдолго гаргаа юм. Харалганай забhарлалгын үедэ гоё hайхан хүгжэм, дуун зэдэлээ, магтаалай үгэнүүд хэлэгдээ. Гадна үнэтэй сэнтэй телевизор, сёдолой машина гэхэ мэтэ эд бараан аукционой гуримаар зондо худалдагдаа. Гэхэтэй хамта мүн эдир заахан басагадай дунда эгээл сэбэр, эгээл ухаансар сэсэн, уран бэлигтэй басага элирүүлгын конкурс үнгэргэгдэжэ, бүгэдын hонирхол түрүүлээ юм. Эндэ Ага тосхоной Вика Цыбенжабон шалгарба. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, Ага нютагта үнгэргэгдэhэн hайхан дангинанарай харалган олоной анхарал татаа гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Б. ГАРМАЖАПОВ.

ХАРИЛСААМНАЙ ҮРГЭДЭНЭ

Монголой Арадай Республикын Дархан хотын нэгэдүгээр дунда hургуули болон манай Буряадай республикын 1-дэхи буряад интернат hургуули хоёрой харилсаа холбоон жэлhээ жэл бүри дүтэ, хани халуун болож байнхай. 1987 онhоо хойшо манай хоёр коллективэй багшанар болон бэшэшье мэргэжэлтэд hургуулинуудтаа ябалсажа, дүй дүршэлөө, шадабарияа бэе бэедээ дамжуулжа, танилсажа, улам бүри ойро болонхой. Нёдондо манай hургуулида 4 багшанар Дархан хотоhоо ерэжэ, 20-ёод үдэрэй турша соо математика, физикэ заажа ошоо hэн, тиигэхэдэнь манhаа 2 багша ошожо хүдэлөө. Мүнөө намарай амаралтын үедэ 20-ёод гаран багшанар, хүмүүжүүлэгшэд баян hайхан Монгол орон ошожо, ехэл олон үзэсхэлэнтэ юумэ хаража, сэдьхэлээ дүүрэн баяртай бусаба. Өөhэдынгөө анда нүхэд болохо Дархан хотын нэгэдүгээр дунда hургуулиин хэжэ байhан ажал тухай 2—3 үгөөр хэлээд үгэбэл, иимэ байна. Энэ hургуулида 1600 хүбүүд, басагад hурана. Энэмнай Дархан хотын эгээн түрүүшын эрхим hургуулинуудай нэгэн юм. Математика, физикэ гэхэ мэтые гүнзэгыгөөр заадаг hургуули. Энэ предмедүүдые гүнзэгыгөөр шудалдаг дээрэhээ hурагшадынь республикынгаа мүрысөөндэ ходо эрхим hууринуудые эзэлдэг байна. Бэрхэ багшанарай нэгэн — Эрдэм-Бэлиг физикэ заана, Баяр-Согто математика заадаг. Энэ hургуулида ехэ олон эрэшүүл хүдэлнэ, hургуулиин директор Амгалан өөhэдынгөө багшанар тухай ехэтэ омогорхон хөөрэдэг. Өөрөө баhа математикын багша хадаа ехэл энэ мэргэжэлдээ дуратай. Эрэшүүл багшанараар сугтаа хүдэлхэдэ, hураггүй хүнгэн, үгэеэшье сйлгол-соходо, түргэн гээд хуушанай. Дүй дүршэл ехэтэй директорэй орлогшо Түдэб баяртай шарайгаар миhэрнэ. Энэ hургуули ехэ hонин hургуули, өөhэдөө өөрын хүүгэдэй саадтай, 5—6 наhатай хүүгэдые суглуулжа, хүмүүжүүлээд, hургуулидаа 1-дэхи класста абаха юм ха. Эхин классhаа эхилээд бүхы үхибүүдтэ шатарай наадан заажа эхилэнхэй. Үхибүүн бүхэн эндэ ухаан бодолоо гүйлгэжэ hураха болоно. Аха классуудай hурагшад февраль, март hарада hуралсалайнгаа программа дүүргээд, дээдэ hургуулида ороxo үхибүүд 2—3 hара соо гүрэнэйнгөө шалгалтада hайнаар бэлдэнэ. hургуулиин hүүлдэ ажал хэхэ үхибүүд энэл хугасаа соо үдэр бүри ябажа, ажалшан хүнэй мэргэжэл шудална. Тиигэхэдээ hураhан юумэеэ мартангүйгөөр гансата ажалда ороходоо, дүй дүршэлөө дээшэлүүлэн, хүдэлмэриин оньhо олоно. hургуулиин хүүгэд зуhаланда ошожо, тэжээл болон овощ ургуулжа наймаалдаг, тиигэжэ олоhон мүнгэеэ өөhэдтөө абадаг, hургуулидааша үгэлсэдэг. 60 гаран гахай баридаг, тэдэнээ томо болгоод, гүрэндэ тушаажа, яhала мүнгэ олоно. Өөрын хонидтой, 300 гаран хонидойнгоо ноохыень хайшалаад, ноохоорнь хүүгэд хэшээлдээ элдэб юумэнүүдые нэхэжэ hурана. Энэмнай басагадта хожом ехэл хэрэгтэй мэргэжэл болоно гэшэ. Намар болоходо, хонидоо гаргажа, багшанар болон ажалшадтаа үбэлэй үүсэ бэлдэнэ.

Ж. САНЖИЕВ,
1-дэхи интернат hургуулиин директор.

Гиир үргэлгэ

ЕХЭ МҮРЫСӨӨНЭЙ УРДА

Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой соёлой-спортивна комплекс соо гиир үргэлгөөр СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн болохонь. Байгша оной ноябриин 17—18-най үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэ мүрысөөндэ СССР-эй рекорд тогтооhон, эрхимэй эрхим гэгдэhэн чемпионууд хабаадаха юм. Тиихэдэ союзна республиканудай, Москва, Ленинградай, Буряадай ССР-эй суглуулагдамал командануудhаа гадна Монголой, Финляндиин спортсменүүд хабаадахаяа республикымнай ниислэл — Улаан-Үдэ хото ерэнхэй.

— Мүрысөөндэ хабаадагшад хоёр бүлэгтэ хубаараад түрүү hуури эзэлхын түлөө тэмсэхэ болоно. «Б» бүлэгэй спортсменүүд үглөөнэй 10 часhаа, харин «А» бүлэгэйхид үдэрэй 4 часhаа мүрысэхөөр хараалагдана, — гэжэ мүрысөөнэй ахамад судья, уласхоорондын категориин судья С. И. Деханов хөөрэнэ.

СССР-эй арадуудай спартакиадын программада оруулагдаhан гиир үргэгшэдэй мүрысөөн hаял «далижажа» эхилэнхэй. Тиимэhээ Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэхэ энэ мүрысөөн олоной дунда hонирхол татаха, гиир үргэхэ мүрысөөндэ дуратайшуулай олошорхонь дамжаггүй.

— СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэдэг мүрысөөнүүдтэ Липецкэ областиин суглуулагдамал команда бэлэдхэл hайнтай байдаг юм. Манай зоноhоо Яхадай республикын, Шэтын, Камчаткын, Магаданай областьнуудай хүсэ шадалаар баян спортсменүүдтэй болоhыень тэмдэглэхэ байнаб. Мүн манайшье республикада шадамар бэрхэ спортсменүүд олошороо. hүүлэй үедэ гиир үргэлгөөр СССР-эй спортын зурган мастерга болонхобди, — гэжэ республикын суглуулагдамал командын ахамад тренер С. И. Деханов омогорхоо hэн.

Энэньшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, Буряад ороной суглуулагдамал командын бүридэлдэ Хориин районой Николай Цыденжапов, Ивалгын районой СПТУ-гай багша Михаил Овчинников, ДОСААФ-ай райкомой түрүүлэгшэ Евгений Носков, Загарайн районой Шэнэ-Бэрээнэй модошо дархан Владимир Цуркан, мүн тус тосхоной медицинын хүдэлмэрилэгшэ Сергей Леонов болон бусад олон лэ.

СССР-эй чемпион, спортын мастер Сергей Леоновтой жэл бүри түрүү hуури буляалдадаг СССР-эй табан удаа чемпион болоhон Конотоп хотын түлөөлэгшэ Федор Усенко манайда ерэнхэй. Сэхыень хэлэхэдэ, 80 килограммай шэгнүүртэ эдэ хоёрой дунда дахинаа шангa тулалдаатай мүрысөөн болохонь ха. Айлшаар ерэгшэдэй дунда СССР-эй гурбан удаа чемпион болож үрдиhэн, мүнөө hаял 20-той болоhон Пермь хотын Сергей Мошенников, 49 наhандаа СССР-эй спортын мастер болоhон Шэтын түлөөлэгшэ Валерий Чумаченко, Омскhоо ерэhэн спортын мастернууд Максим Прыгунов, Руслан Никитин болон бусад олон тоото мэдээжэ спортсменүүдэй хоёр пүүдэй гиир абаад, наадаhан мэтээр бэеэ hорижо байхыень харахада, одоол гоё hайхан байгаа hэн. Харин мүрысөөнэй үедэ эдэнэрэй дунда ёhотойл, урма зориг бадаруулмаар шанга тулалдаан болохонь бшуу.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ХЭЖЭНГЭhЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

АЖАЛША ЗОНОО МАГТАЖА...

Манай аймагай түб hууринай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй hүүлэй үдэрнүүдтэ үнгэргэhэн хэмжээ ябуулгануудай тушаа хэлэхэдэ, иимэ байна.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй hайндэртэ зорюулагдаhан баяр ёhолол районно соёлой байшан соо үнгэргэгдэбэ. Баяр ёhололой гол зүйл болохо элидхэлэй удаа ехэ концерт харуулагдаба. Концертдэ хабаадаhан коллективүүд гэхэдэ, районно соёлой байшангай дуу хатарай бүлэг, ... найн-инструментальна «Үетэн» гэжэ ансамбль, пионернүүдэй байшангай дуу, хатарай ансамбль, түб hууринай hургуулинуудай хүбүүд, басагад болоно. Тэдэнэй гүйсэдхэhэн буряад дуунуудые, хатар наада hайндэртэ суглааргашад иленгаяа баясажа шагнаhан, хараhан байна. Удаань яармаг эмхидхэгдэжэ, эдеэ хоолой, хубсаhа хунарай зүйлнүүд элбэгээр наймаалагдаа hэн.

Үглөөдэр Эдэрмэг hууринда мүн хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй hайндэр үргэнөөр тэмдэглэгдэхэ юм. hайндэртэ хабаадалсахаяа манай соёлой байшангай зохёохы коллективүүд ошохо.

Г. ЖАЛСАНОВА,
районно соёлой байшангай методист.

ХҮНДЭМҮҮШЭЭР УГТАА

Монгол ороной Сэлэнгэ аймагай түб Сүхэ-Баатар хотын болон бусад нютагуудай 17 багшанар манай аймаг эдэ үдэрнүүдтэ ерэнхэй. Ушарынь гэхэдэ, манай хоёр аймагуудай багшанар хоорондоо зохёохы талаар харилсаа холбоо байгууланхай юм. Жэшээ... жэнгын hургуулинуудай ... багшанар энэ намартаа ... орон ошожо ерэhэн ... Сэлэнгэ аймагай арадай ... рэлэй хүдэлмэрилэгшэд ... айлшадаа халуунаар ... ажал хүдэлмэритэй ... суулhан, дүй дүршэлөө ... баалдаhан байна. Харин ... манай багшанар тэдэнэй ... урихан байгаа.

Харин ороной айлшад ... сохон hууринай дунда ... ли ошожо, багшанар ... дэлмэритэй, hурагшадай ... салтай танилсаба. Эндэ ... тобшолол хэмээр, hурга ... энэ жэлhээ эхилээд ... хоёр hургуулида — Хэ... интернат hургуулида ... рэ дурсагдагша hургуул... хы предмедүүд буряад ... нальна программаар ... дадаг болонхой юм. ... мынь аймагай бүхы ... hургуулинуудта иимэ ... маар hуралсал үнгэргэ... болохо гэшэ. Монгол ... hуралсалай шэнэ програм... тай танилсаад, ехэтэ ... бэйhэнаа мэдүүлээ hэн. ... Сулхарын, Новокиж... дунда hургуулинуудай ... тивүүдтэй монгол мэр... уулзаа. Гадна манай ... нүүдэй байшангай хүд... тэй дүтөөр танилсаба. ... таа зорюулжа, зүжэгэй ... рэй болон дуунай коу... гэшүүд концерт харуула... hургуулиин наhа ... үхибүүдые хүмүүжүүл... зургаануудай хүд... айлшадиай танилс...

Ц. ГОМБОЕВ,
районно пионерүүдэй байшангай методист.

ЭКОЛОГИЧЕСКА БЮЛЛЕТЕНЬ

Үнгэрhэн hара соо Улаан-Үдэ хотын агаарта эрид хүн... та болобогүй. Тооhон — 3,3, углеродой бурма — 1,3, фенол... 1, формальдегид — 1,7 дахин нормоhоо үлэhэн байха юм.

Бабушкинай нэрэмжэтэ үйлсөөр зарим үдэрнүүдтэ ... илангаяа ехээр бузарлагдаа. Жэшээлбэл, тооhон — 4, ...

...

В. ТАТАРИНОВ,
Буряадай гидрометеорологиин түбэй начальник.

Кино, театр

БУРЯТСКИЙ ДРАМАТИЧЕСКИЙ ТЕАТР им. Х. НАМСАРАЕВА
Үнгэтэ юртэмсэ (Этот разноликий мир). Круги Сансары. Конец XIX века.

«ДРУЖБА»
Ко мне Мухтар! — в 9-50, Сети любви (2 серии) — в 11-30, 16-20, 21, Любовь с привилегиями (2 серии) — в 14, 18-50.

«РОДИНА»
Полет навигатора — в 10, 16, Голубая бездна — в 12, 14, 18, 20, 21-50.

«ПРОГРЕСС»
Красный цвет — Обреченный на одиночество — в 9-30, 11-10, 12-50, 14-30, 16-10, 17-50, 21. Зеленый ... 9-40, 11-30, 13-20, 15-10, ... 20-40.

«ОКТЯБРЬ»
Могила светлячков — в 14... Кому на Руси ... в 11-20, 15-30 ...

«БАЙКАЛ»
Денди по прозвищу Крокодил ... в 18-30, 20-30.

«ВОСТОК»
Принцесса ... Другая женщина ...

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30 — «120 минут». 9.35 — Мультфильм. 9.55 — «Сильва» — художественна фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 12.15 — Баримтата фильм. 12.45 — «16-тай ба тэрэнэй дээшэ ...». 13.30 — Время. 14.10 — Хоккейгоор СССР-эй чемпионат. «Химик» — «ЦСКА». 15.20 — Мексикын фольклорно балетэй концерт. 17.45 — Хүгжэм. 18.25 — Ахалагша классейхидта зорюулагдаhан ... 19.30 — Время. 20.00 — Дэбжэлтэ. Мэдээсэл. Соноспол. 20.30 — Хүгжэмтэ дамжуулга. 20.50 — Шулуун ... 21.00 — «ВИД» танилсуулна. 22.00 — Время. 22.30 — Соносхолгуулга, мэдээсэлнүүд. 22.35 — МВД-hээ мэдээсэл. 22.50 — «ВИК» танилсуулна. 02.05 — ...

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 10.25 — «Олимпиада ... курс» ... 9.35, 10.45 — ... 2-дохи класс. ... Англи хэлэн. 11.35 ... 4-дэхи класс. ... УЛААН-ҮДЭ ... Мультфильм ... «Хан баатарнууд» ... 20.05 — Буряад ороной ... МОСКВА. 21.00 ... 21.15 — ... 21.30 ... 24.00 — ...

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

«Хүдөөгэй социальна хүгжэлтэ тухай» — РСФСР-эй Хуулиин проект. СССР-эй Верховно Соведэй дүрбэдэхи сессиин хүдэлмэриеэ дахинаа үргэлжэлүүлhэн тухай ТАСС-ай парламентска корреспондентнүүдэй тоосоон.

Хүн зоной ажабайдалай хэмжээндэ горитой нүлөө үзүүлхэгүй элдэб гоёолтын болон зарим эд бараанай хэлсээтэ (сүлөө) розничнэ үнэ сэндэ 1990 оной ноябриин 15-hаа ороxo тухай Сэнгүүдэй талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй мэдээсэл.

РСФСР-эй газар дээрэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тус тогтоолые болюулха тухай РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол.

КПСС-эй Буряадай республиканска XXXV конференци мүнөөдэр хүдэлмэриеэ эхилхэнь. Республикын коммунистнуудай ажабайдалда тон ехэ удха шанартай энэ үйлэ хэрэгтэ газетын материалнууд зорюулагдана.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—2-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана в республиканской типографии Госкомиздата Бурятской ССР. Директор 2-40-45. Заказ № 283.